

*Aprobat
prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale
nr. 3328 din 16 ianuarie 2025*

RAPORT
privind implementarea parțială a votului prin corespondență
ca metodă alternativă de vot la referendumul republican constituțional
și alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova
din 20 octombrie 2024

CUPRINS:

Context	<u>3</u>
Capitolul 1. Asigurarea cadrului normativ privind votul prin corespondență	<u>6</u>
Capitolul 2. Campania de informare a alegătorilor aflați în afara țării privind modalitatea de exercitare a dreptului de vot prin corespondență	<u>10</u>
Capitolul 3. Procedura de înregistrare prealabilă pentru votul prin corespondență și de identificare a alegătorilor de la distanță, prin mijloace digitale	<u>14</u>
Capitolul 4. Constituirea organelor electorale pentru votul prin corespondență și instruirea membrilor acestora	<u>22</u>
Capitolul 5. Întocmirea listelor electorale și tipărirea buletinelor de vot pentru votul prin corespondență	<u>25</u>
Capitolul 6. Asigurarea securității procesului de votare prin corespondență. Expedierea plicurilor exterioare și a materialelor electorale pentru votul prin corespondență.....	<u>28</u>
Capitolul 7. Numărarea și centralizarea rezultatelor votării prin corespondență	<u>32</u>
Capitolul 8. Asigurarea mijloacelor financiare necesare pentru organizarea și desfășurarea votării prin corespondență	<u>34</u>
Concluzii	<u>37</u>

CONTEXT

Votul prin corespondență în context regional și internațional. Studiu de caz

Votul prin corespondență este utilizat pe scară largă la nivel global, fiind implementat în numeroase țări pentru a facilita participarea cetățenilor la procesul democratic. De exemplu, în Uniunea Europeană, mai multe state membre permit votul prin corespondență pentru cetățenii lor, fie că se află în țară, fie în străinătate. În Statele Unite ale Americii, votul prin corespondență este disponibil în toate statele, deși condițiile și procedurile pot varia. Țări precum Australia, Canada și Noua Zeelandă de asemenea oferă această opțiune alegătorilor. Cu toate acestea, experiența fiecărui stat demonstrează că, fiind un proces complex, necesită o coordonare semnificativă între autoritățile electorale, misiunile diplomatice din străinătate și serviciile poștale.

Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale (IFES) a realizat o analiză, bazată pe date statistice, privind participarea alegătorilor la votul prin corespondență în câteva țări care au implementat această metodă de vot în ultimii ani: Republica Moldova, România, Polonia, Ungaria, Singapore și Finlanda.

Republica Moldova a implementat votul prin corespondență la alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din anul 2024, pentru cetățenii cu drept de vot aflați pe teritoriul a 6 țări: Statele Unite ale Americii, Canada, Regatul Norvegiei, Regatul Suediei, Republica Finlanda și Republica Islanda. 1 986 de alegători au solicitat votul prin corespondență. Cu toate acestea, numărul alegătorilor a căror cerere a fost acceptată după verificare și cărora le-au fost trimise plicurile cu buletine de vot a fost de 1809. Numărul plicurilor exterioare cu buletine de vot cu opțiunea de vot exprimată prin corespondență în primul tur de scrutin a fost de 1312 (72,52%) și de 1459 (80,65%) în al doilea tur.

România a implementat pentru prima dată votul prin corespondență pentru cetățenii săi care locuiesc în străinătate la alegerile parlamentare din 2016, când 8 899 de alegători au solicitat votul prin corespondență. Datele statistice arată că doar 4 591 de plicuri s-au întors prin poștă, ceea ce constituie o prezență de 51,6% în rândul celor care au solicitat votul prin corespondență.

Pentru a doua oară, votul prin corespondență a fost pus în aplicare la alegerile prezidențiale din 2019, când s-a înregistrat o creștere a interesului pentru această metodă de vot în cel de-al doilea tur de scrutin. 41 003 alegători au depus cereri, 5 086 au fost fie anulate de către alegători înainte de înregistrare, fie respinse din cauza documentelor de identitate invalide sau a datelor incomplete furnizate de alegători. Astfel, plicuri cu buletine de vot au fost trimise la 35 917 alegători din străinătate, iar 25 319 buletine de vot au fost returnate prin poștă în primul tur, ceea ce reprezintă o rată de participare de aproximativ 70,5% în rândul celor care au solicitat și au fost înregistrați pentru votul prin corespondență. Numărul buletinelor de vot returnate în turul al doilea a scăzut la 17 503, ceea ce reprezintă o rată de participare de 48,73% în rândul celor care au solicitat și au fost înregistrați pentru votul prin corespondență.

La alegerile parlamentare din 2020, 35 808 s-au înregistrat și au primit un buletin de vot, iar 21 329 au votat cu succes prin corespondență, ceea ce reprezintă o prezență de 60% în rândul celor care au solicitat votul prin poștă în străinătate. Cu toate acestea, 14 479 de buletine de vot nu au fost returnate la timp din cauza unor probleme de livrare legate de COVID-19.

Polonia a introdus pentru prima dată posibilitatea votului prin corespondență la alegerile prezidențiale din 2015. Conform datelor statistice, în primul tur 34 085 de alegători din străinătate au fost înregistrați pentru votul prin corespondență și le-au fost expediate plicuri cu buletine de vot, dintre care 27 403 au fost returnate. Prezența la vot în rândul celor care s-au înregistrat pentru votul prin corespondență a fost de 80,4%. Numărul buletinelor de vot care au fost invalidate din cauza unor probleme cu plicurile sau a lipsei documentelor din plic a fost de 1218, ceea ce reprezintă 4,4%. La al doilea tur de scrutin, 44 434 de alegători din străinătate s-au înscris pentru a vota prin corespondență, fiind recepționate plicuri cu buletine de vot din partea a 29 271 de alegători (65,88%).

În 2018, Polonia a modificat legea, restricționând utilizarea votului prin corespondență pentru cetățenii polonezi din străinătate și a solicitat ca majoritatea alegătorilor să voteze în persoană la ambasade și consulate. Opțiunea de a vota prin corespondență a fost oferită persoanelor cu diverse dizabilități. Cu toate acestea, la alegerile prezidențiale din 2020, ca răspuns la pandemia de COVID-19, un act legislativ special a permis cetățenilor polonezi să voteze prin corespondență nu doar din străinătate, ci și în țară. Numărul plicurilor cu buletine de vot trimise atât în interiorul, cât și în exteriorul țării în cel de-al doilea tur a fost de 704 111. Au fost returnate 614 631 de buletine de vot, ceea ce reprezintă 87,3% din prezența la vot prin corespondență, dintre acestea 593 269 au fost considerate valide. Numărul buletinelor de vot prin corespondență nule a fost de 3,48%.

În **Ungaria**, începând cu anul 2014, cetățenii maghiari care locuiesc în afara țării, fără reședință înregistrată în Ungaria, au devenit eligibili pentru a vota prin corespondență. Cei care locuiesc în străinătate, dar cu reședința în țară, nu au avut dreptul să utilizeze această opțiune și au putut vota doar la ambasade și consulate. Conform datelor oficiale, la parlamentarele din 2014, 193 793 de cetățeni nerezidenți în străinătate s-au înscris pentru a vota prin corespondență. Au fost returnate 128 712 de plicuri cu buletine de vot, ceea ce reprezintă aproximativ 66,41% din rata de participare a celor care au solicitat și s-au înregistrat pentru votul prin corespondență.

Conform rezultatelor votului prin corespondență, la alegerile parlamentare din 2018, numărul alegătorilor înscriși pe listele de vot prin corespondență a crescut treptat, până la 378 449 de alegători. 267 233 de alegători au returnat plicurile cu buletine de vot, ceea ce constituie 70,61% din prezența la vot a celor care au solicitat și au fost înregistrați pentru votul prin corespondență. Cu toate acestea, 41 762 (15,62%) de plicuri cu buletine de vot au fost trimise fără documente corespunzătoare. Dintre cele 225 471 de buletine de vot acceptate pentru numărare, 446 au fost nule.

Conform procesului-verbal privind rezultatele votului prin corespondență la alegerile parlamentare din 2022, s-au înscris pentru a vota prin corespondență 456 129 de cetățeni din străinătate. Au fost returnate 318 083 de buletine de vot prin corespondență sau 69,73%. 268 766 de buletine de vot au fost acceptate pentru numărare, iar 49 317 (15,5%) din plicuri au fost considerate nule din cauza faptului că alegătorii nu figurau în registru sau din cauza lipsei sau incorectitudinii datelor.

În **Singapore**, alegătorii din străinătate trebuie să se înregistreze activ pentru a vota din străinătate. Aici a fost implementat, pentru prima dată, votul prin corespondență la alegerile prezidențiale din 2023, permițând descărcarea buletinului de vot și a plicului cu un cod QR de pe site-ul web. Dintre cei 6 649 de cetățeni din Singapore înregistrați ca alegători din străinătate, 3 432 au solicitat să voteze prin corespondență, 2 997 au descărcat buletinele de vot prin corespondență, iar 1 345 de buletine de vot completate au fost primite până la data limită stabilită de autorități. Astfel, 39,2% dintre cei care au optat pentru votul prin corespondență au returnat cu succes buletinele de vot până la termenul-limită.

La alegerile parlamentare din 2019, **Finlanda** a implementat pentru prima oară votul prin corespondență. Eligibili sunt alegătorii care locuiesc permanent în străinătate și alegătorii care se află în ziua alegerilor în afara țării, inclusiv în timpul perioadei de vot anticipat. Astfel, autoritățile au înregistrat 12 308 de cereri din partea finlandezilor cu reședință în străinătate cărora le-au fost expediate și plicuri cu buletine de vot. În termenele prevăzute de cadrul legal, au fost recepționate 6 166 de plicuri cu buletine din partea cetățenilor care și-au exprimat dreptul de vot sau 50,1%.

Rezumatul studiului IFES:

Tipul alegerilor: Alegerile prezidențiale și parlamentare au fost cele mai frecvente contexte pentru votul prin corespondență, fiind implementat în scopul creșterii ratei participării cetățenilor din diaspora.

Eligibilitate: Țările au limitat eligibilitatea la cetățenii din diaspora, cu excepția Poloniei, care a inclus și persoanele cu dizabilități.

Rata de participare și returnarea buletinelor: Polonia și Republica Moldova au avut cele mai ridicate rate de returnare a plicurilor cu buletinele de vot, reflectând o bună organizare și interes electoral. În Singapore participarea a fost scăzută, indicând deficiențe în informare și logistică.

Buletine de vot nevalabile: Problemele legate de conținutul plicurilor și completarea documentelor electorale și plicuri incorect sigilate au generat un număr semnificativ de buletine nevalabile, în special în România și Ungaria.

Propuneri de îmbunătățire a procesului de organizare a votului prin corespondență:

1. **Extinderea grupurilor eligibile:** includerea mai multor categorii de beneficiari, cum ar fi persoanele cu mobilitate redusă (inclusiv în țară) și extinderea listei țărilor în care cetățenii să poată vota prin corespondență.

2. **Simplificarea procesului electoral:** digitalizarea procesului de înregistrare și reducerea cerințelor birocratice, inclusiv raționalizarea materialelor transmise în plic.

3. **Coordonare interinstituțională:** colaborare strânsă între autoritățile electorale și serviciile poștale pentru eficientizarea livrărilor.

4. **Campanii de educare:** informare clară a alegătorilor cu privire la proceduri, termene și cerințe specifice.

5. **Evaluări post-electorale:** monitorizare și analiză continuă pentru a ajusta politicile și procedurile electorale.

Tabel comparativ al experienței inițiale privind introducerea votului prin corespondență în unele țări:

Țara	Anul implementării	Total alegători	Alegători înregistrați pentru VpC	Rata (%) din nr. total de alegători	Plicuri exterioare recepționate în termen	Rata (%)
Republica Moldova	2024	3 020 814	1 809	0,059	1 312	72,52
						1 459
România	2016	18 900 000	8 899	0,047	4 591	51,6
	2019	18 300 000	35 917	0,19	25 319	70,5
	2020		35 808	0,19	21 329	60
Polonia	2015	30 768 394	34 085	0,11	27 403	80,4
	2020 (în țară și în afară)		704 111	2,28	617 631	87,8
Ungaria	2014	8 042 272	193 793	2,40	128 712	66,4
	2018		378 449	4,70	267 233	70,6
	2022		456 129	5,67	318 083	69,7
Singapore	2023	2 709 407	3 432	0,12	1345	39,2
Finlanda	2019	4 510 040	12 308	0,27	6 166	50,1

CAPITOLUL I. ASIGURAREA CADRULUI NORMATIV PRIVIND VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ

Sarcina care revine unui stat de drept, bazat pe principii democratice, este de a stabili proceduri clare aplicabile sistemului electoral utilizat, care să garanteze protecția juridică a drepturilor electorale consfințite în actele normative. Mecanismul de realizare a acestei sarcini este asigurat inclusiv în cadrul activităților de legiferare, desfășurate sub egida principiilor de legalitate, oportunitate, coerență, consecutivitate, stabilitate și predictibilitate a normelor juridice.

Perfecționarea continuă a cadrului normativ electoral în Republica Moldova este o activitate necesară și inerentă procesului electoral, fiind o precondiție pentru buna organizare a procedurilor electorale și garantarea unei protecții juridice eficiente a drepturilor electorale. Necesitatea demarării procedurilor de elaborare a proiectelor de acte normative, precum și celor de modificare a cadrului normativ, apare în special în contextul organizării și desfășurării unui scrutin național.

În același timp, ajustarea legii electorale se efectuează cu respectarea principiului stabilității raporturilor electorale, după cum este stabilit în art. 11 din Codul electoral nr. 325/2022.

Conform art. 18 din Codul electoral nr. 325/2022, misiunea Comisiei Electorale Centrale este crearea condițiilor optime pentru exercitarea nestingherită de către cetățenii Republicii Moldova a dreptului constituțional de a alege și de a fi aleși în cadrul unor alegeri libere și corecte. Comisia asigură crearea condițiilor optime prin exercitarea atribuțiilor sale în calitate de organ specializat în domeniul electoral.

Potrivit art. 25 lit. a) – d) din Codul electoral nr. 325/2022, Comisiei îi revin atribuțiile în domeniul de legiferare care se realizează continuu prin:

- a) studierea modalității de organizare și desfășurare a alegerilor cu scopul de a perfecționa actele normative în domeniu și procedurile electorale;
- b) înaintarea către Guvern și Parlament a propunerilor cu privire la oportunitatea operării unor modificări în legislația electorală;
- c) elaborarea și aprobarea regulamentelor și instrucțiunilor menite să perfecționeze procedurile electorale sau să pună în executare prevederile Codului electoral și legislației conexe;
- d) elaborarea și emiterea de avize la proiectele actelor normative transmise spre avizare Comisiei Electorale Centrale de alte autorități publice, precum și opinii pe marginea sesizărilor privind controlul constituționalității actelor normative în domeniul electoral.

Astfel, una dintre cele mai importante intervenții legislative aduse în anul 2024 procesului electoral a fost adoptarea ***Legii nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență***¹. Scopul privind introducerea votului prin corespondență rezidă în a facilita accesul la procesul de vot pentru cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate. Respectiv, implementarea votului prin corespondență a urmărit crearea condițiilor optime pentru exercitarea dreptului de vot, oriunde s-ar afla alegătorii.

La acest subiect, promovarea și implementarea metodelor alternative de vot constituie o activitate prioritară a Comisiei Electorale Centrale. Din acest punct de vedere, potrivit Programului strategic al Comisiei Electorale Centrale pentru anii 2024 – 2026², în contextul obiectivului privind consolidarea participării incluzive a cetățenilor la procesul electoral, Comisia și-a stabilit acțiuni strategice orientate spre dezvoltarea, pilotarea și evaluarea metodelor alternative de vot. Această abordare strategică este justificată de experiența ultimelor scrutine naționale desfășurate, inclusiv fiind dictată de evoluția și impactul efectelor pandemiei COVID-19 asupra modului de organizare a proceselor electorale.

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143143&lang=ro

² [HCEC nr. 2399 din 28 martie 2024](#)

Așa cum s-a menționat cu privire la legiferarea votului prin corespondență, modificările aduse legislației electorale prin adoptarea Codului electoral nr. 325/2022 au revăzut mecanismul de constituire a secțiilor de votare în străinătate și posibilitatea organizării votării pe parcursul a două zile din motive obiective (pandemii, situații excepționale, asigurarea dreptului de vot în condiții neordinare, numărul mare de alegători înregistrați la secțiile de votare de peste hotare etc.), având drept scop soluționarea problemelor specifice votării în afara țării.

Potrivit art. 39 alin. (1) din Codul electoral, secțiile de votare din străinătate se organizează pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova, iar în conformitate cu art. 39 alin. (3) din Codul electoral, cu acordul autorităților, se pot organiza și alte secții de votare, însă nu în toate cazurile demersul pentru organizarea secțiilor suplimentare se soldează cu un rezultat pozitiv din motiv că legea țării nu permite acest lucru sau din cauze logistice, financiare, umane sau chiar de securitate.

Prin urmare, implementarea votului prin corespondență asigură în special organizarea procesului de vot pentru cetățenii Republicii Moldova aflați în țările unde misiunile diplomatice/oficiile consulare sunt situate la distanțe mari de locul lor de reședință în acele țări, sau în țările în care Republica Moldova nu are deschise misiuni diplomatice/oficii consulare, cetățenii fiind reprezentați de misiunile diplomatice acreditate prin cumul.

Pentru implementarea cu succes a unei metode alternative de vot trebuie eliminate diversele obstacole și provocări cu care se confruntă atât organele electorale (aspecte de logistică și amplasare geografică a secțiilor de votare), cât și cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate (parcurea distanțelor mari și suportarea de cheltuieli aferente, rânduri imense la secțiile de votare).

În temeiul art. 11 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, Comisiei Electorale Centrale i-a fost transmis spre avizare proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență, fiind solicitată concomitent prezentarea punctului de vedere asupra amendamentelor înaintate la proiectul de lege menționat. Examinând proiectul și amendamentele, Comisia a adoptat hotărârea nr. 2445 din 11 aprilie 2024³, prin care a aprobat avizul la proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024) și amendamentele VG nr. 005 din 28 martie 2024, ML nr. 38/03-50 din 8 aprilie și VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024.

Potrivit avizului, Comisia a susținut de principiu proiectul de lege privind pilotarea votului prin corespondență (inițiativa legislativă nr. 65 din 1 martie 2024) ajustat conform amendamentului VIG nr. 01/03-54 din 9 aprilie 2024, formulând, prin prisma atribuțiilor funcționale, propuneri și obiecții la acesta, care au fost în mare parte acceptate la etapa de definitivare a proiectului de lege.

În cadrul discuțiilor privind legiferarea mecanismului de implementare a votului prin corespondență au fost analizate procedurile aferente acestei metode alternative de vot ce se utilizează în România, Lituania, Polonia (2020) și Marea Britanie. Au fost prezentate și date referitoare la votul prin corespondență folosit ca metodă alternativă de vot, atât în străinătate cât și în țară, în state, precum Austria, Germania, Letonia, Italia, Franța, Slovacia, Spania, Statele Unite ale Americii, Canada, România etc. La nivel global, 53 de țări permit votul prin poștă din străinătate, iar în Uniunea Europeană 13 state permit votul prin corespondență⁴. De asemenea, o rezoluție a Parlamentului European din 2022 solicită statelor membre să introducă posibilitatea aplicării votului prin corespondență la alegerile europarlamentare⁵, inclusiv pentru a crește gradul de participare a alegătorilor.

Având în vedere experiențele diferite din aceste țări, legea adoptată conține acele componente care au produs efecte pozitive în statele respective. De asemenea, au fost introduse reglementări care să limiteze riscurile privind încălcarea secretului votului, atestarea identității alegătorului, să asigure

³ https://a.cec.md/index.php/ro/pentru-aprobarea-avizului-la-proiectul-de-lege-privind-pilotarea-votului-2751_109648.html

⁴ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751457/EPRS_BRI\(2023\)751457_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751457/EPRS_BRI(2023)751457_EN.pdf)

⁵ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0129_EN.html

combaterea fraudei electorale, transparența procedurilor în cazul exercitării dreptului de vot în afara secției de votare.

Potrivit art. 35 alin. (2) din Legea nr. 109/2024, a fost stabilit că votul prin corespondență, ca metodă alternativă de vot, se va implementa la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova desfășurate după intrarea în vigoare a prezentei legi și se va aplica cetățenilor Republicii Moldova aflați pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, Canadei, Regatului Norvegiei, Regatului Suediei, Republicii Finlanda și Republicii Islanda. În cazul desfășurării unui referendum republican în aceeași zi cu alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, votul prin corespondență se va aplica de asemenea.

Din aceleași considerente, la prima etapă de implementare, legiuitorul a decis să nu intervină la nivelul Codului electoral nr. 325/2022, adoptând un act normativ separat de acesta, aplicabil în cadrul unor scrutine prestabilite și pentru cetățenii aflați pe teritoriul anumitor state. Această abordare normativă are drept scop verificarea oportunității implementării acestei metode alternative de vot cu titlu permanent.

Totodată, este important de precizat că Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență a fost supusă controlului de constituționalitate la sesizările nr. 111a din 14 mai 2024 și nr. 113a din 20 mai 2024 ale unor deputați ai Parlamentului Republicii Moldova. Prin Decizia nr. 80 din 9 iulie 2024⁶, Curtea Constituțională a statuat că dreptul de a alege și de a fi ales, prevăzut de Constituția Republicii Moldova la art. 38, nu este un drept absolut, iar exercițiul acestuia poate fi limitat în vederea realizării unui scop compatibil cu principiul preeminenței dreptului și cu obiectivele constituționale. Măsurile limitative aplicate acestui drept nu trebuie să-i afecteze esența și să-l priveze de efectivitate. Ele trebuie să fie prevăzute de lege, trebuie să urmărească un scop legitim și trebuie să nu fie disproporționate.

Adițional, Curtea Constituțională a subliniat că prin instituirea procedurii dreptului de a vota prin corespondență nu are loc o restrângere a exercițiului dreptului la vot, ci, din contra, o suplimentare prin diversificare a metodelor de votare.

În corespundere cu art. 35 alin. (7) din Legea nr. 109/2024, în sarcina Comisiei Electorale Centrale a fost pusă activitatea de elaborare, după caz, ajustare și adoptare a actelor sale normative necesare pentru implementarea parțială a votului prin corespondență. La art. 5 alin. (3) al acesteia se prevede că procedurile electorale detaliate ce vizează securizarea votării, păstrarea și asigurarea integrității plicurilor cu buletinele de vot recepționate în perioada prevăzută la alin. (2), dar și în afara acesteia, se stabilesc prin regulament aprobat de Comisia Electorală Centrală.

Având această obligație, Comisia a inițiat consultarea publică a proiectului de hotărâre:

➤ „Pentru aprobarea Regulamentului privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență la scrutinele naționale”. În scopul respectării art. 11 din Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional și pct. 15 din Regulamentul cu privire la procedurile de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 967/2016, proiectul de hotărâre a fost publicat pe pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale www.cec.md, compartimentul „Cadru normativ”, rubrica „Transparență decizională”, subrubrica „Procesul decizional”.⁷

După aceasta, Comisia a adoptat hotărârea nr. 2680 din 5 august 2024 „Pentru aprobarea Regulamentului privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență”.⁸ Regulamentul detaliază procedurile electorale ce vizează înregistrarea prealabilă pentru votul prin corespondență, întocmirea listelor electorale și a materialelor electorale aferente exercitării votului prin corespondență, securizarea procesului de votare prin corespondență, transmiterea, recepționarea,

⁶ <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1592&l=ro>

⁷ <https://a.cec.md/ro/procesul-decizional-3379.html>, poziția 21

⁸ https://a.cec.md/ro/pentru-aprobarea-regulamentului-privind-particularitatile-organizarii-si-impleme-2751_110558.html

păstrarea și asigurarea integrității materialelor electorale utilizate în cadrul procesului de votare prin corespondență, precum și procedurile de numărare, totalizare și centralizare a rezultatelor votării prin corespondență.

În ceea ce privește procedurile aferente implementării votului prin corespondență, Comisia a inițiat consultarea publică pentru încă 3 proiecte de hotărâri⁹:

➤ „Pentru aprobarea formularului „Instrucțiuni privind procedura de vot prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024””.

Scopul elaborării proiectului de hotărâre a fost stabilirea mecanismului de completare a buletinului de vot, precum și a procedurilor pentru returnarea plicurilor de către alegători prin intermediul oficiilor poștale sau al serviciilor de curierat.

➤ „Pentru aprobarea Instrucțiunii privind procedura de numărare, centralizare și afișare a rezultatelor votării prin corespondență”.

Scopul elaborării proiectului de instrucțiune a fost stabilirea clară a mecanismului și procedurilor electorale, dezvoltarea prevederilor legale care să cuprindă reglementări despre numărarea, centralizarea și completarea procesului-verbal privind votul prin corespondență.

➤ „Pentru aprobarea Instrucțiunii privind identificarea de la distanță, prin mijloace digitale, a alegătorilor”.

Scopul elaborării proiectului de instrucțiune a fost necesitatea reglementării modului de identificare a alegătorilor care au solicitat să fie înregistrați pentru exercitarea votului prin corespondență, în vederea verificării identității și, după caz, confirmării cererii de înregistrare pentru votul prin corespondență.

În urma activităților demarate privind elaborarea cadrului normativ aferent, Comisia a aprobat instrucțiunile *privind identificarea alegătorilor de la distanță prin mijloace digitale*¹⁰, *privind procedura de numărare, totalizare, centralizare și afișare a rezultatelor votării prin corespondență*¹¹ și *privind procedura de vot prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024*.¹²

Actele normative sunt accesibile publicului prin publicarea acestora în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și plasarea pe pagina web oficială a Comisiei la compartimentul „Cadrul normativ”.

⁹ <https://a.cec.md/ro/procesul-decizional-3379.html>, pozițiile 14, 15 și 22

¹⁰ [HCEC nr. 2688 din 8 august 2024](#)

¹¹ [HCEC nr. 2689 din 8 august 2024](#)

¹² [HCEC nr. 2692 din 12 august 2024 \(anexa nr. 1\)](#)

CAPITOLUL 2. CAMPANIA DE INFORMARE A ALEGĂTORILOR AFLAȚI ÎN AFARA ȚĂRII PRIVIND MODALITATEA DE EXERCITARE A DREPTULUI DE VOT PRIN CORESPONDENȚĂ

Informarea cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot aflați pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, Canadei, Regatului Norvegiei, Regatului Suediei, Republicii Finlanda și Republicii Islanda despre implementarea votului prin corespondență a fost o adevărată provocare pentru Comisia Electorală Centrală.

Pornind de la noutatea pentru aceste alegeri, timpul scurt, lipsa de resurse financiare planificate pentru acțiuni de informare pe această temă, eforturile de comunicare au fost realizate în comun cu Ministerul Afacerilor Externe, Biroul pentru relații cu diaspora din cadrul Cancelariei de Stat și susținute de către partenerii de dezvoltare: International IDEA, IFES Moldova, IRI și PNUD Moldova.

Comisia a elaborat 5 materiale pentru informarea alegătorilor din cele 6 state despre votul prin corespondență (3 spoturi video și 2 ghiduri). Informații au fost distribuite și sub formă de cartoline pe rețelele sociale.

Înregistrarea pentru votul prin corespondență a fost lansată odată cu procesul de înregistrare prealabilă pentru alegerile din 20 octombrie, pe 28 mai 2024¹³. În context, Comisia, în colaborare cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră (IGPF), a desfășurat o campanie de informare menită să crească gradul de conștientizare în rândul alegătorilor despre importanța înregistrării prealabile, inclusiv pentru votul prin corespondență, la alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024¹⁴. Angajații IGPF au distribuit materiale informative cetățenilor Republicii Moldova care tranzitau punctele de trecere a frontierei. Această inițiativă a urmărit scopul asigurării că toți cetățenii care doresc să își exercite dreptul de vot sunt corect informați despre procedurile de înregistrare prealabilă. [Ghidul de utilizare](#) a aplicației „Înregistrarea prealabilă” la referendumul republican constituțional și alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 20 octombrie 2024 (tipărit în limbile română și rusă într-un tiraj total de 80 000 exemplare.), precum și pliantele informative au fost disponibile și în cadrul misiunilor diplomatice/oficiilor consulare ale Republicii Moldova.

Prin comunicare publică, a fost asigurată transparența întregului proces de pregătire pentru implementarea parțială a votului prin corespondență, care a cuprins discuții cu principalii subiecți electorali¹⁵, consultarea publică și adoptarea actelor normative ce reglementează aplicarea acestei metode alternative de vot¹⁶, studierea experiențelor internaționale în domeniu¹⁷, informarea despre recepționarea și verificarea cererilor de înregistrare pentru votul prin corespondență¹⁸, mecanismele de

¹³ https://a.cec.md/ro/cec-a-lansat-aplicatia-online-inregistrarea-prealabila-a-cetatenilor-2781_109852.html

¹⁴ https://a.cec.md/ro/cec-continua-sa-informeze-cetatenii-cu-drept-de-vot-2781_109932.html

¹⁵ https://a.cec.md/ro/subiectul-implementarii-votului-prin-corespondenta-discutat-public-de-catre-2781_110029.html

¹⁶ https://a.cec.md/ro/cec-anunta-consultari-publice-pentru-trei-proiecte-de-hotarare-2781_110044.html

¹⁷ https://a.cec.md/ro/experienta-portugheza-in-organizarea-votului-prin-corespondenta-in-atentia-2781_109961.html

¹⁸ https://a.cec.md/ro/cec-verifica-cererile-de-inregistrare-pentru-votul-prin-corespondenta-2781_110966.html

identificare a alegătorilor de la distanță prin mijloace digitale¹⁹, tipărirea și expedierea buletinelor de vot pentru alegerile prezidențiale și referendum²⁰ etc. Toate acțiunile întreprinse de Comisie în acest sens au fost mediatizate asigurându-se astfel transparența procesului.

Pe 29 august 2024, membrii Comisiei au avut o întâlnire on-line cu reprezentanții mai multor asociații de moldoveni din diaspora²¹. Scopul discuțiilor a fost familiarizarea concetățenilor noștri aflați în afara țării cu procedurile electorale, inclusiv legate de votul prin corespondență, în contextul organizării scrutinelor.

Totodată, în parteneriat cu Institutul Republican Internațional, reprezentanții CEC au informat reprezentanții diasporei privind alegerile și referendumul din 2024, inclusiv referitor la votul prin corespondență, în cadrul *Forumului studenților moldoveni din diasporă și din țară*²² (16 august, Chișinău, Republica Moldova), *Seminarul pentru Administratorii de Social Media din Diasporă* (5-7 septembrie, Dublin, Irlanda)²³ și *Conferința europeană a diasporei*²⁴ (21 septembrie, Amsterdam, Regatul Țărilor de Jos). De asemenea, în cadrul *Festivalului „Ne vedem acasă”*²⁵, organizat de către Cancelaria de Stat și BRD, pe 17 august, Comisia a avut un stand informativ.

Campania de informare a inclus și elaborarea [Ghidului alegătorului](#) pentru votul prin corespondență la referendumul republican constituțional și alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova.

Procedura votării pas cu pas, de la recepționarea plicurilor cu buletinele de vot până la confirmarea recepționării acestora de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență a fost explicată în [spotul video](#) realizat atât pentru alegerile din 20 octombrie, cât și ajustat pentru turul doi al alegerilor prezidențiale. Alte [două spoturi](#) video, realizate în cadrul campaniei de informare pentru tineri „Aleg să votez”, promovau îndemnul de înregistrare prealabilă, inclusiv pentru votul prin corespondență, și explicau etapele procesului.

Versiunea electronică a materialelor informative a fost publicată pe pagina web oficială a Comisiei cec.md și pe rețelele sociale. Comunicatele de presă privind procedurile și termenele privind înregistrarea și modalitatea votării prin corespondență au fost distribuite și prin sursele mass-media din Republica Moldova. Totodată, informații relevante referitoare la înregistrarea prealabilă și votul prin corespondență au fost transmise prin e-mail persoanelor înregistrate pe platforma <https://inregistrare.cec.md> și distribuite în grupurile de moldoveni de pe Facebook.

Pe contul de Facebook al Comisiei, Instrucțiunea pentru votarea prin corespondență a acumulat peste 20 de reacții și a fost vizualizată de 1 059 de persoane. Spotul video privind pașii de votare prin corespondență a fost vizualizat de către 3 549 de persoane și a acumulat 1 747 de vizualizări. Ghidul alegătorului pentru votarea prin corespondență a acumulat 1 920 de vizualizări și peste 15 reacții, iar linkul către Ghid a fost accesat de 8 ori. Cele două spoturi video realizate în cadrul campaniei de informare pentru tineri „Aleg să votez” au acumulat, în total, 104 vizualizări pe Youtube. Pe pagina de Facebook acestea au 2 031 și, respectiv, 3 566 de vizualizări.

¹⁹ https://a.cec.md/ro/cec-a-initiat-procedura-privind-identificarea-alegatorilor-de-la-2781_110944.html

²⁰ https://a.cec.md/ro/astazi-sunt-tiparite-buletinele-de-vot-ce-vor-fi-2781_111403.html

²¹ https://a.cec.md/ro/discutii-online-cu-membrii-cec-si-alegatorii-din-afara-2781_110714.html

²² <https://www.facebook.com/share/p/1ETJBtpqgW/>

²³ https://a.cec.md/ro/participarea-la-seminarul-pentru-administratorii-de-social-media-din-2781_110962.html

²⁴ <https://www.facebook.com/share/p/1WkG5idjvo/>

²⁵ <https://brd.gov.md/festivalul-ne-vedem-acasa-o-sarbatoare-a-unitatii-dintre-diaspora-si-republica-moldova/2024/>

Pentru a ajunge la cât mai mulți cetățeni, au fost elaborate și bannere digitale, care au fost distribuite prin Google Ads, și au fost transmise și BRD și MAE pentru a fi plasate pe paginile web ale instituțiilor, inclusiv pe cele ale ambasadelor și oficiilor consulare ale Republicii Moldova.

În colaborare cu CEC, BRD a elaborat un spot video explicativ despre votul prin corespondență, care a adunat circa 7 mii de vizualizări pe pagina de Facebook a BRD. Totodată, BRD a mai elaborat 2 spoturi video pentru alegătorii stabiliți peste hotare, în special pentru cetățenii care au putut alege opțiunea de a vota prin corespondență. Spoturile au adunat 292 257 și, respectiv, 9 312 vizualizări pe pagina de Facebook a Biroului. Informații relevante au fost transmise și prin e-mail de către BRD organizațiilor diasporale.

Pentru alegerile din 2024 a fost pilotat, cu suportul International IDEA, un instrument inovativ pentru facilitarea comunicării cu diaspora moldovenească – un chatbot integrat în chatul de Facebook al CEC.

Începând cu 60 de zile înainte de data alegerilor, în perioada dintre 2 septembrie – 4 noiembrie 2024 a activat Linia de informare a alegătorilor, iar cu scopul de a asigura suport informațional alegătorilor care au optat pentru metoda alternativă a votului prin corespondență, a fost asigurată posibilitatea apelării de peste hotarele Republicii Moldova prin intermediul platformelor Whatsapp și Viber, precum și expedierea mesajelor la adresa electronică atribuită Centrului de apel.

Pentru a sprijini operatorii în furnizarea de informații cetățenilor care apelează pentru a afla detalii despre votul prin corespondență și alte aspecte ale procesului electoral, a fost elaborat un ghid, destinat operatorilor Liniei telefonice de informare a alegătorilor pentru alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024. În contextul în care votul prin corespondență este o metodă de vot nouă pentru cetățenii Republicii Moldova și reieșind din dificultățile sesizate de către alegători în perioada de înregistrare, ar fi oportun ca activitatea Liniei de informare a alegătorilor privind votul prin corespondență să înceapă mai devreme și să fie adaptată fusului orar din țările unde se implementează această metodă de vot.

Campania de informare pentru promovarea metodei alternative de vot și explicarea procedurii pentru înregistrare și votare prin corespondență a fost una relativ eficientă, ținând cont de perioada scurtă pe care a avut-o CEC la dispoziție pentru informarea publicului, în contextul în care legea privind implementarea votului prin corespondență a intrat în vigoare pe 10 mai, regulamentul și instrucțiunile aferente au fost aprobate la începutul lunii august, iar bugetul de cheltuieli a fost aprobat de Comisie pe 4 iunie 2024. Rezultatele bune obținute se datorează inclusiv mobilizării și suportului oferit de către partenerii de dezvoltare ai Comisiei și implicării altor autorități publice, dar și a societății civile. Dovadă este și numărul de cetățeni care s-au înregistrat și ulterior au votat prin corespondență.

Planificarea din timp a activităților și a resurselor financiare suficiente pentru a promova votul prin corespondență reprezintă un pas esențial pentru dezvoltarea unei campanii de informare mai eficiente și mai cuprinzătoare.

În privința comunicării cu alegători aflați peste hotare, cea mai mare provocare nu constă în elaborarea materialelor de educație și informare electorală, dar în diseminarea acestora pentru un număr cât mai mare de cetățeni, luând în considerare resursele limitate de timp, financiare și umane de care dispune Comisia, numărul mare de cetățenii moldoveni și țări în care aceștia se află.

Prin urmare, se va pune accent pe dezvoltarea unei colaborări productive și sinergice cu toate autoritățile publice, partenerii de dezvoltare, ONG-uri, dar și cu partidele politice/concurenții electorali. Spoturile video, materialele informative, ghidurile, posterele trebuie elaborate cu timp suficient până în ziua alegerilor, pentru a fi distribuite prin intermediul canalelor Comisiei, dar și cu suportul autorităților publice și organizațiilor diasporale și eventual preluate și de către societatea civilă, partidele politice.

De asemenea, se va utiliza și extinde comunicarea pe rețelele sociale (Facebook, Instagram, TikTok, Youtube) și grupurile comunitare (Whatsapp, Telegram și Viber) pentru răspândirea rapidă a informațiilor. Pot fi inițiate și colaborări cu lideri comunitari și formatori de opinie, care vor promova

anumite mesaje prin intermediul blogurilor, podcasturilor și canalelor video populare în rândul moldovenilor. Totodată, pot fi transmise e-mailuri personalizate către cetățeni cu informații detaliate. Se planifică dezvoltarea mecanismului Chatbot, inclusiv prin integrarea tehnologiei AI, în special Natural Language Processing (NLP), pentru a crea o experiență mai dinamică, personalizată și interactivă și a îmbunătăți satisfacția și implicarea utilizatorilor.

CAPITOLUL 3. PROCEDURA DE ÎNREGISTRARE PREALABILĂ PENTRU VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ ȘI DE IDENTIFICARE A ALEGĂTORILOR DE LA DISTANȚĂ, PRIN MIJLOACE DIGITALE

În cadrul procesului de implementare a votului prin corespondență, în conformitate cu prevederile art. 17 din Legea nr. 109/2024, este obligatorie înregistrarea prealabilă a alegătorilor care optează pentru această metodă alternativă de vot. Procedura detaliată privind înregistrarea prealabilă necesară exercitării votului prin corespondență este stabilită în Regulamentul privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea CEC nr. 2680 din 5 august 2024. Scopul înregistrării pentru exercitarea votului prin corespondență constă în stabilirea exactă a numărului de alegători care își exprimă intenția de a vota pe această cale, a numărului de secții de votare necesare de a fi constituite pentru votul prin corespondență, precum și întocmirea listelor electorale pentru votul prin corespondență, determinarea tirajului buletinelor de vot și al altor materiale electorale necesare organizării procedurilor electorale aferente votului prin corespondență, cantității echipamentului electoral necesar votării.

Având în vedere termenele restrânse pentru dezvoltarea unui modul separat privind înregistrarea pentru votul prin corespondență, Comisia Electorală Centrală a extins funcționalitatea aplicației „Înregistrare prealabilă” pentru a integra opțiunea de înregistrare pentru votul prin corespondență, iar textele afișate în aplicație au fost revizuite și adaptate pentru a reflecta noile funcționalități integrate.

În baza discuțiilor în cadrul grupului de lucru interinstituțional privind realizarea acțiunilor necesare organizării votării prin corespondență, au fost stabilite cerințele funcționale pentru modulul SI „Înregistrarea prealabilă”.

Cerințele pentru integrarea opțiunii de vot prin corespondență în procesul de înregistrare prealabilă pentru cetățeni au fost cele mai jos enumerate:

a. asigurarea înregistrării cu opțiunea votului prin corespondență pentru alegătorii din următoarele țări:

- Statele Unite ale Americii;
- Canada;
- Regatul Norvegiei;
- Regatul Suediei;
- Republica Finlanda;
- Republica Islanda.

b. indicarea adresei poștale pentru expedierea plicului cu materiale pentru votare, a adresei electronice și a telefonului de contact al solicitantului;

c. Încărcarea unei fotografii cu fața și actul de identitate ale solicitantului, pentru a confirma intenția de a vota prin corespondență.

Actualizările în aplicația „Înregistrare prealabilă” au vizat asigurarea clarității și accesibilității pentru utilizatori, respectând în același timp reglementările aprobate de Comisia Electorală Centrală. Interfața aplicației a fost completată cu informații utile alegătorului la inițierea procedurii de înregistrare pentru votul prin corespondență, cum ar fi: despre opțiunea de înregistrare pentru votul prin corespondență și scopul acesteia, țările în care este implementat votul prin corespondență, informația necesară pentru a completa cererea pentru votul prin corespondență, situațiile de respingere a înregistrării, link către ghidul de utilizare a aplicației „Înregistrare prealabilă”.

Au fost întocmite mesajele automate generate de sistem pentru alegători la diverse etape ale procesului de înregistrare prealabilă: la inițierea procedurii, la finalizarea acesteia, precum și în cazul anulării înregistrării.

Textul notificărilor automatizate a fost elaborat astfel încât să ofere informații cu privire la pașii pe care trebuie să îi urmeze alegătorii, precum și pentru a-i informa despre orice acțiuni necesare din partea lor. De exemplu, la inițierea înregistrării, alegătorii erau informați despre necesitatea confirmării cererii printr-un link specific, iar în cazul anulării înregistrării, erau îndrumați către secția de votare corespunzătoare sau li se oferea opțiunea de a relua înregistrarea.

Modificările au vizat nu doar actualizarea conținutului pentru a integra procesul de votare prin corespondență, ci și îmbunătățirea experienței utilizatorilor printr-o interfață intuitivă și mesaje clare, asigurând o participare eficientă a cetățenilor la procesul electoral. De asemenea, a fost actualizată lista întrebărilor frecvente și răspunsurilor din aplicație.

Întrebări frecvente privind înregistrarea pentru votul prin corespondență

Reieșind din funcționalitatea și particularitățile tehnice ale aplicației „Înregistrare prealabilă” cu actualizările menționate, pentru a se înregistra pentru votul prin corespondență, cetățenii Republicii Moldova trebuiau să intre în aplicația „Înregistrarea prealabilă” de pe pagina web oficială www.alegator.md, administrată de către Comisia Electorală Centrală, sau să acceseze linkul direct: <https://inregistrare.cec.md/> și să urmeze pașii de înregistrare, după cum urmează:

1. Apăsarea butonului „Înregistrare on-line”- la apăsarea acestuia alegătorul fiind direcționat către pagina de verificare automatizată a datelor de identitate;
2. Introducerea datelor de identificare (IDNP și data nașterii) și apăsarea butonului „Verifică identitatea”;
3. Apăsarea butonului „Înregistrare nouă”;
4. Introducerea localității unde se va afla alegătorul în perioada votării peste hotarele Republicii Moldova;
5. Selectarea, din opțiunile oferite, a secției de votare la care alegătorul dorește să voteze, a secției de votare secundare și a tipului reședinței peste hotare (permanentă sau temporară);
6. Bifarea casetei „Doresc să votez prin corespondență”;
7. Introducerea codului poștal și a adresei poștale de corespondență;
8. Completarea câmpurilor cu datele de contact – adresa electronică și numărul de telefon;

Votare prin corespondență (🔗 ajutor)

Doresc să votez prin corespondență

Descrierea procedurii aici... (🔗 ajutor)

Țara (Country)*
Stat (State)*
Oraș (City)*
Cod poștal (ZIP Code)*

Adresa (Delivery Address)*

Destinatar (Addressee)*
Telefon*

Funcționar electoral peste hotare (🔗 ajutor)

Doresc să fiu funcționar electoral

Adresa de email (🔗 ajutor)

Completarea datelor cu privire la adresa alegătorului

9. Apăsarea butonului „Înregistrează cererea”;
10. Accesarea link-ului „Confirmare cerere” din adresa electronică, care direcționează alegătorul către pagina cu descrierea cerințelor de atașare a fotografiei cu fața și actul de identitate al alegătorului și textul declarației;

Înregistrare prealabilă

Stimate alegător,
 această adresă de e-mail a fost utilizată pentru inițierea procedurii de înregistrare prealabilă pentru votare la **Alegerile prezidențiale și Referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024**.

Dacă ați primit acest e-mail din greșeală, vă rugăm să ștergeți mesajul.

Ați indicat că locul aflării în perioada votării va fi în localitatea
Bothell, King County, Washington, Statele Unite ale Americii.

Ați exprimat intenția de a vă exercita dreptul de vot prin corespondență. Adresa pentru recepționarea plicului cu materialele pentru votare este următoarea:

Persoana conform actului de identitate
Bothell, WA 12345
United States

Dacă doriți să confirmați cererea privind înregistrarea în localitatea indicată, vă rugăm să accesați următorul link: [confirmare cerere](#).

Termenul limită de confirmare a cererii este 6 septembrie 2024, cu 45 de zile înainte de data alegerilor.

Notificarea alegătorului la inițierea procedurii de înregistrare

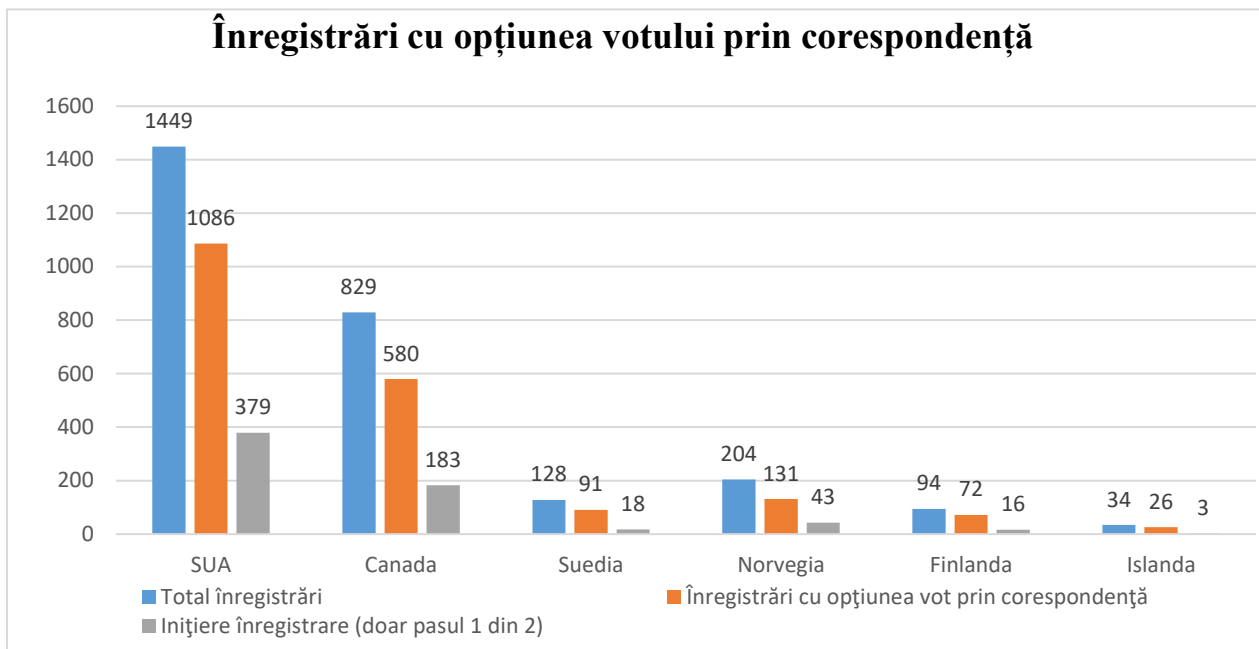
11. Atașarea fotografiei conform criteriilor descrise;
12. Confirmarea declarației.

Înregistrarea pentru votul prin corespondență a fost disponibilă de la lansarea **pe 28 mai 2024** a aplicației pentru înregistrarea prealabilă și cu 45 de zile înainte de data scrutinului. În cadrul organizării celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale s-au menținut înregistrările inițiale, inclusiv cele de anulare a înregistrării. În intervalul de la lansarea aplicației pentru înregistrarea prealabilă, inclusiv cu opțiunea pentru votul prin corespondență, și până la expirarea termenului de înregistrare cu cel târziu 45 zile până la data alegerilor, la 6 septembrie, și expirarea termenului de anulare a înregistrărilor anterioare cu cel târziu 25 zile până la data alegerilor, s-au înregistrat 1986 alegători: Statele Unite ale Americii – 1086 (74,94% din totalul de înregistrări prealabile efectuate pentru aceste scrutine); Canada – 580 (69,96%); Suedia – 91 (71,09%); Norvegia – 131 (64,21%); Finlanda – 72 (76,59%); Islanda – 26 (76,47%).

Deși numărul de înregistrări este relativ mic, acesta constituie 71,36% din numărul de înregistrări prealabile efectuate de cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot din cele 6 țări unde se putea vota prin corespondență și oferă o bază suficientă pentru evaluare și ulterioare îmbunătățiri. Datele colectate din această primă experiență pot servi ca resurse pentru eficientizarea procesului, ajustarea cadrului normativ și optimizarea infrastructurii digitale. Deși procedura de înregistrare prealabilă, inclusiv cu opțiunea pentru votul prin corespondență, a fost disponibilă pentru o perioadă de 97 de zile, este posibil să fi existat bariere legate de informarea, încrederea sau cunoașterea procedurii din partea alegătorilor pentru a se înregistra într-un număr mai mare. Totuși, concentrarea majorității înregistrărilor în SUA și Canada corespunde și cu dimensiunea diasporei în aceste țări.

Cel târziu cu 25 de zile înainte de ziua alegerilor, alegătorul care s-a înregistrat pentru votul prin corespondență a putut solicita Comisiei Electorale Centrale sau consiliului electoral de circumscripție pentru secțiile de votare din străinătate modificarea adresei poștale prin depunerea unei cereri însoțite de acte confirmative în acest sens. Astfel, au fost recepționate 15 solicitări de corectare a adresei poștale de către alegătorii care au indicat greșit localitatea sau au omis indicarea numărului apartamentului.

În 11 cazuri, eroarea a fost produsă la indicarea și selectarea localității de pe harta integrată în aplicația „Înregistrarea prealabilă”, prin faptul că alegătorii au selectat de pe hartă orașul cel mai mare din zonă, în locul localității de reședință. Întrucât înregistrarea prealabilă cu opțiunea pentru votul prin corespondență a fost integrată în aplicația existentă pentru înregistrarea prealabilă, iar după verificarea datelor solicitantului, o înregistrare nouă începe cu selectarea, de pe hartă, a localității unde se va afla alegătorul în ziua alegerilor, ca apoi câmpul pentru țară, stat/regiune, oraș să fie completat automatizat în baza selecției pe hartă. În alte 4 cazuri alegătorii au indicat adresa incompletă sau cu erori, cum ar fi: o eroare la indicarea denumirii străzii (a fost repetat codul poștal în locul denumirii străzii), o eroare la indicarea codului poștal și în două cazuri a fost omis numărul apartamentului. La cererea alegătorilor, adresele poștale au fost corectate. Proportia redusă a erorilor raportate arată că sistemul de înregistrare pentru votul prin corespondență a funcționat, în general, eficient și că majoritatea utilizatorilor au reușit să parcurgă pașii de înregistrare fără dificultăți semnificative, ceea ce demonstrează că aplicația este intuitivă și simplă în executare pentru utilizator. Într-un context de debut al votului prin corespondență, acest rezultat arată că procesul a fost gestionat bine și că eventualele provocări identificate sunt ușor de remediat, ceea ce constituie o bază solidă pentru viitoarele optimizări și extinderi ale sistemului. O soluție pentru evitarea ulterioară a erorilor de genul celor produse, este dezvoltarea unui sistem de înregistrare dedicat exclusiv votului prin corespondență. Introducerea unei funcționalități de afișare a adresei complete, exact așa cum va apărea pe plic, pentru confirmare înainte de finalizarea înregistrării, ar putea reduce considerabil numărul de erori. Acest pas suplimentar de verificare ar putea oferi utilizatorilor oportunitatea de a corecta greșelile înainte ca datele să fie înregistrate definitiv, prin delimitarea unor câmpuri separate pentru fiecare dintre elementele adresei poștale (denumire stradă, număr, apartament) și implementarea unei funcționalități de afișare a adresei complete, înainte de finalizarea înregistrării. Pentru eficientizarea procedurii de corectare a adresei poștale introduse eronat la înregistrare, ar fi utilă integrarea unui link direct în aplicație pentru depunerea cererilor de corectare a datelor. Acest lucru ar simplifica procesul pentru alegători și ar reduce timpul de procesare pentru Comisia Electorală Centrală. De asemenea, această funcționalitate ar putea include și posibilitatea de a încărca documente justificative și de a primi notificări automate privind statutul cererii.

Înregistrări prealabile pentru țările în care s-a implementat votul prin corespondență

Conform statisticii, din 2783 de înregistrări prealabile efectuate de cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot din țările unde se putea vota prin corespondență, 1986 au fost cu opțiunea votului prin corespondență, fapt ce constituie o pondere de 71,36%. Un număr de 642 alegători a inițiat procedura de înregistrare prealabilă cu opțiunea votului prin corespondență, dar nu a confirmat cererea pentru a trece la etapa următoare de atașare a fotografiei cu fața și actul de identitate, ca să finalizeze înregistrarea prealabilă.

Neconfirmarea cererii pentru a finaliza procesul de înregistrare ar putea indica obstacole în procesul de înregistrare, cum ar fi absența unui act de identitate, interesul redus al cetățenilor la o etapă incipientă de implementare a acestei metode de vot și renunțarea la intenția de a vota prin corespondență, complexitatea cerințelor (de ex., atașarea fotografiei și actului de identitate), alte motive tehnice sau personale (imposibilitatea de a accesa adresa electronică, refuzul de a furniza datele personale solicitate etc).

În perioada 7-26 septembrie 2024, operatorul, angajat de Comisia Electorală Centrală, a efectuat în sistem identificarea de la distanță a celor 1986 de alegători înregistrați, în conformitate cu Instrucțiunea privind identificarea alegătorilor de la distanță prin mijloace digitale, aprobată prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2688 din 8 august 2024.

După autentificare în subsistem, operatorul uman realiza procedura de verificare în două modalități:

1. Procesarea consecutivă a persoanelor înregistrate;
2. Procesarea unei persoane specifice în baza IDNP-ului.

După selectarea persoanei, operatorul avea acces la pagina de verificare a eligibilității alegătorului pentru participare la votul prin corespondență.

Identificarea de la distanță a alegătorilor

Interfața sistemului de identificare a alegătorilor de la distanță reprezintă un ecran împărțit în trei zone de lucru:

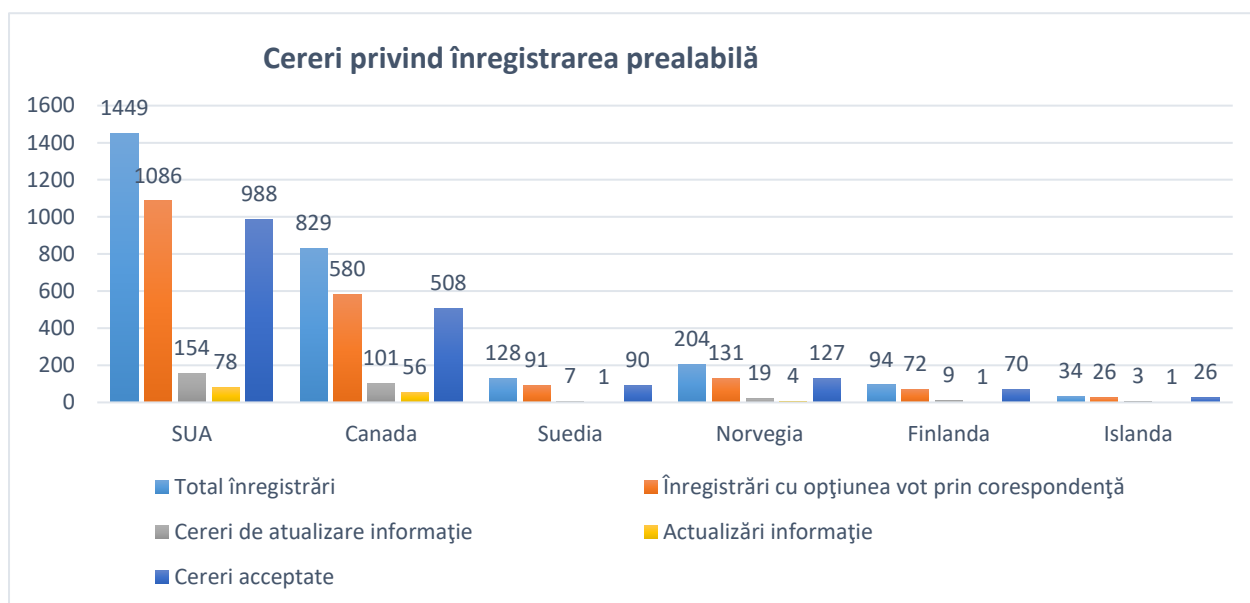
1. Partea stângă – informațiile despre persoana înregistrată și datele pentru votul prin corespondență;
2. Partea centrală – imaginea cu fața persoanei, prezentată de alegător la etapa de confirmare;
3. Partea dreaptă – criteriile de verificare.

Astfel, operatorul a verificat toate persoanele înregistrate prealabil pentru votul prin corespondență.

În procesul de verificare a cererilor, au fost transmise 293 cereri de completare și actualizare a informației, pentru a putea fi realizată identificarea alegătorului. La solicitarea actualizării, alegătorul este notificat printr-un mesaj la adresa electronică prin care se explică eroarea, se oferă linkul către pagina de actualizare și se menționează termenul-limită pentru actualizare. Pentru a asigura participarea cât mai multor alegători, cu două zile înainte de expirarea termenului pentru actualizarea informației, alegătorilor le-a fost expediată o notificare suplimentară la adresa electronică pentru a fi atenționați asupra încheierii perioadei de actualizare cu cel târziu 25 zile înainte de data alegerilor. Suplimentar, cu o zi înaintea expirării termenului, au fost contactați aleatoriu unii dintre cei 214 alegători care nu au actualizat informația către acel moment, pentru a identifica și soluționa potențialele probleme cu care se confruntau alegătorii la etapa de actualizare a informațiilor din cererile înregistrate. Un număr de 74 de alegători au fost contactați telefonic prin intermediul Liniei de informare a alegătorilor, astfel încât aceștia să fie din fiecare dintre țările unde a fost implementat votul prin corespondență și să cuprindă fiecare dintre motivele privind solicitarea de actualizare a datelor de înregistrare. Dintre 52 de alegători care au răspuns verbal la apelurile telefonice, cea mai mare parte (30 de persoane) au menționat că vor face actualizarea în termen, imediat ce vor avea posibilitatea. O altă categorie de alegători (13 persoane), preponderent din Canada (10 persoane), au menționat că nu intenționează să-și actualizeze informația și au exprimat intenția de a vota fizic la o secție, întrucât a fost făcută publică, către acel moment, lista secțiilor de votare constituite în străinătate și au identificat o secție de vot în apropiere. A treia categorie de alegători (9 persoane) nu avea posibilitatea de a actualiza informația, deoarece nu deținea un act de identitate dintre cele acceptate pentru votare. Printre problemele identificate, în urma convorbirilor, au fost lipsa actului la îndemână, lipsa unui act al cetățeanului Republicii Molodva acceptat pentru votare, dificultatea în a înțelege cerințele în legătură cu fotografia atașată, fie din cauza neatenției, fie din imposibilitatea de a înțelege criteriile descrise.

Din 293 cereri de actualizare transmise, a fost revizuită informația din 141 cereri, iar 152 cereri de actualizare au rămas fără răspuns. Dintre cei 1986 de alegători înregistrați, 91,08% (1809 persoane)

au fost identificate cu succes și au obținut statutul „acceptat”, fiind incluse în lista electorală pentru votul prin corespondență. Acest procent indică o eficiență ridicată a procesului de identificare și a instrucțiunilor aplicate, însă cei 177 de alegători respinși și cele 293 de cereri de actualizare semnaleză că există spațiu pentru îmbunătățiri.

Verificarea cererilor privind înregistrarea pentru votul prin corespondență

Detalierea motivelor respingerii cererilor prealabile:

Nr.	Motivul	Nr. de cazuri
1	Datele din actul de identitate nu sunt lizibile.	1
2	Fața persoanei nu coincide cu cea din actul de identitate și/sau cea din Registrul de stat al populației.	3
3	Actul de identitate nu este din cele prevăzute la art. 78 alin. (6) din Codul electoral nr. 325/2022.	43
4	Fotografia atașată nu conține fața și actul de identitate.	130

Cel mai frecvent temei pentru respingerea cererii de înregistrare pentru votul prin corespondență, în conformitate cu instrucțiunea aprobată de către Comisia Electorală centrală, a fost faptul că fotografia atașată nu conținea fața și actul de identitate – 130 respingeri, urmat cu o diferență semnificativă de faptul că actul de identitate nu era din cele prevăzute la art. 78 alin. (6) din Codul electoral nr. 325/2022 – 43. Fața persoanei nu coincidea cu cea din actul de identitate și/sau cea din Registrul de stat al populației (3). Doar într-un singur caz, a fost respinsă cererea din motivul că datele din actul de identitate nu sunt lizibile (în discuția telefonică, alegătorul a declarat că nu intenționează să-și actualizeze cererea, deoarece urmează să fie în Republica Moldova și să voteze fizic la secția de votare).

Reieșind din frecvența fiecărui temei de respingere și din eșantionul alegătorilor apelați telefonic, se poate concluziona că o parte din alegători, dintre cetățenii stabiliți peste hotare de o perioadă îndelungată de timp, nu dispun de actele de identitate ale cetățeanului Republicii Moldova, odată cu obținerea actelor de identitate ale țărilor-gazdă. Se profilează și necesitatea ca informațiile privind cerințele pentru fotografia atașată să fie prezentate într-un format cât mai ușor de înțeles și accesibil pe toate canalele de informare (platforma de înregistrare, rețelele sociale, linia de informare).

Alegătorii ale căror cereri au fost acceptate au fost incluși în lista electorală pentru votul prin corespondență: Statele Unite ale Americii – 988 alegători incluși în listă din 1086 cereri; Canada – 508 din 580; Suedia – 90 din 91; Norvegia – 127 din 131; Finlanda – 70 din 71; Islanda – 26 din 26.

Alegătorii înregistrați pentru votul prin corespondență au fost atribuiți la secțiile de votare pentru votul prin corespondență. Birourile electorale ale acestor secții au efectuat expedierea materialelor pentru votare, recepționarea plicurilor cu buletinele de vot și procesarea acestora în SI „Vot prin corespondență”. Atribuirea alegătorilor s-a făcut în baza adresei poștale indicate de alegător la etapa de înregistrare.

La secțiile de votare din Statele Unite ale Americii și Canada urmau a fi atribuiți doar alegătorii cu adresă poștală din țara-gazdă respectivă. Secției de votare din Regatul Suediei i-au fost atribuiți atât alegătorii cu adresă poștală din Regatul Suediei, cât și alegătorii cu adrese poștale din Regatul Norvegiei, Republica Finlanda și Republica Islanda.

La atribuirea alegătorilor pe secții de votare s-a ținut cont atât de adresa poștală a alegătorului, cât și de prevederile cadrului normativ, care stabilește limitele de cel puțin 30 și cel mult 2500 de alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență pe teritoriul unei țări. O altă condiție a fost includerea în lista electorală a alegătorilor în ordine alfabetică și grupe de litere în numele alegătorilor.

În baza acestor criterii, sistemul a atribuit fiecare alegător la secția de votare pentru votul prin corespondență corespunzătoare.

În procesul de verificare a identității alegătorilor care s-au înregistrat pentru votul prin corespondență, a fost identificat și un caz de utilizare a unei identități false, cu indicarea de către solicitant a datelor personale ale unui alt cetățean (inclusiv, cu semne de modificare a fotografiei din actul de identitate). Pe acest caz, Comisia a sesizat organele competente.

CAPITOLUL 4. CONSTITUIREA ORGANELOR ELECTORALE PENTRU VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ ȘI INSTRUIREA MEMBRILOR ACESTORA

Cadrul normativ privind sistemul organelor electorale pentru votul prin corespondență, constituirea și atribuțiile acestora este stabilit de art. 9, 11, 12, 13, 14 din Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență și Regulamentul privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2680/2024.

În calitatea sa de organ electoral ierarhic superior responsabil de organizarea votării prin corespondență, la 2 iunie 2024, Comisia Electorală Centrală a solicitat partidelor politice reprezentate în Parlament, Judecătoriei Chișinău, precum și autorităților administrației publice locale să înainteze candidaturi pentru constituirea Consiliului electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate, cu atribuții suplimentare pentru asigurarea exercitării votului prin corespondență. Primind propunerile, Comisia Electorală Centrală, prin hotărârea nr. 2797 din 31 august 2024, a constituit Consiliul electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38 cu o componență numerică de 11 membri.

Pentru votul prin corespondență, Comisia Electorală Centrală organizează secțiile de votare cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, cu condiția că acestea cuprind cel puțin 30 și cel mult 2500 de alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență pe teritoriul unei țări. La pct. 1 din Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și implementare a votului prin corespondență, aprobat prin dispoziția nr. 81-a din 31 iulie 2024 a președintelui Comisiei Electorale Centrale, a fost indicat termenul-limită pentru organizarea secțiilor de votare - 15 septembrie 2024, stabilit în baza art. 38 din Codul electoral nr. 325/2022 și art. 13 din Legea nr. 109/2024.

Astfel, în conformitate cu Regulamentul privind constituirea secțiilor de votare peste hotare, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2542/2024, Regulamentul privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2680/2024, pct. 1 din Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și implementare a votului prin corespondență, în temeiul art. 27, 32, 39 alin. (4), 134 și 198 alin. (3) din Codul electoral nr. 325/2022, art. 11 alin. (1) lit. g) și art. 13 din Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, prin hotărârea nr. 2866 din 14 septembrie 2024 „Cu privire la organizarea secțiilor de votare în străinătate și secțiilor de votare pentru votul prin corespondență pentru referendumul republican constituțional și alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 20 octombrie 2024”, Comisia Electorală Centrală a decis organizarea a 234 de secții de votare în străinătate, dintre care 3 secții de votare pentru votul prin corespondență, și anume câte o secție de votare în Statele Unite ale Americii (or. Washington), Canada (or. Ottawa) și Regatul Suediei (or. Stockholm).

De asemenea, prin hotărârea sus-menționată, Comisia a pus în sarcina Consiliului electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38 să constituie secțiile de votare pentru votul prin corespondență și birourile electorale ale acestora în termenele stabilite în Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024 și în Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și implementare a votului prin corespondență.

Drept urmare, Consiliul electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38 a adoptat hotărârile nr. 8 din 14 septembrie 2024 „Cu privire la constituirea secțiilor de votare în străinătate și secțiilor de votare pentru votul prin corespondență pentru referendumul republican constituțional și alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 20 octombrie” și nr. 9 din 25 septembrie 2024, prin care a decis constituirea unui număr de 231 birouri electorale ale secțiilor de votare în circumscripția electorală pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38, dintre acestea 3 birouri electorale pentru votul prin corespondență: nr. 38/232-VpC or. Washington, nr. 38/233-VpC or. Ottawa și nr. 38/234-VpC or. Stockholm.

După componența numerică, BESV nr. 38/232-VpC a avut 9 membri, BESV nr. 38/233-VpC - 5 membri și BESV nr. 38/234-VpC - 7 membri.

La data de 5 august 2024, Instituția Publică „Centrul de instruire continuă în domeniul electoral” a aprobat Planul de instruire la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024, în baza căruia au fost realizate activitățile de instruire a membrilor organelor electorale, dar și a altor categorii de beneficiari.

Instruirea membrilor Consiliului electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38 privind votarea prin corespondență s-a realizat în cadrul cursului de instruire în baza metodologiei internaționale BRIDGE pe subiectul „Votarea în afara țării”, în perioada 6-7 septembrie 2024. La cursul de instruire a fost prezentată modalitatea de exercitare a votului prin corespondență conform legislației, au fost analizate atribuțiile consiliului electoral de circumscripție în acest sens și au fost simulate procedurile care urmau a fi realizate de membrii birourilor electorale pentru votarea prin corespondență. S-a discutat despre experiența altor state la toate etapele implementării acestei metode alternative de vot, provocările întâmpinate și soluțiile aplicate. La curs au participat atât membrii Consiliului electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38, cât și funcționari din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, Comisiei Electorale Centrale, reprezentanți ai Centrului de instruire continuă în domeniul electoral.

Instruirea membrilor birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență s-a desfășurat în cadrul a 2 webinare prin intermediul platformei Zoom, la care au participat 15 funcționari electorali din cele 3 birouri electorale pentru votul prin corespondență, după cum urmează:

Etapa I: 26 septembrie 2024 – webinar care a vizat în principal următoarele operațiuni electorale: organizarea activității birourilor pentru votul prin corespondență, sistematizarea, împachetarea și expedierea plicurilor către alegători, recepționarea și păstrarea plicurilor exterioare de la alegători, utilizarea subsistemului informațional pentru votul prin corespondență.

Etapa II: 11 octombrie 2024 – webinar axat pe procedurile care urmau a fi realizate după termenul-limită de recepționare a plicurilor: numărarea plicurilor cu buletinele de vot și a voturilor exprimate prin corespondență, completarea documentelor aferente acestui proces, sistematizarea, împachetarea și transmiterea documentelor și materialelor electorale.

Funcționarii electorali cu atribuții privind votarea prin corespondență au beneficiat de materiale didactice, puse la dispoziția acestora în format electronic și expediate la adresa de e-mail:

1. Manualul pentru funcționari electorali privind organizarea și desfășurarea votului prin corespondență la alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional;
2. Fișa didactică: Pașii de numărare a plicurilor cu buletinele de vot și a voturilor exprimate prin corespondență;
3. Ghidul de întrebări și răspunsuri privind procedura de sistematizare, împachetare și transmitere a plicurilor cu materialele electorale, precum și de recepționare a plicurilor exterioare personalizate;
4. Lista de verificare și numărare a materialelor (pentru a fi utilizată înainte de a începe împachetarea plicurilor de către BESV);
5. Lista de verificare a plicului cu materiale pentru votare (pentru a fi utilizată la dubla verificare a plicului de către un alt membru al BESV);
6. Filmul metodico-didactic: „Procedura de sistematizare și împachetare a plicurilor cu materiale pentru votarea prin corespondență la alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024”.

E de menționat că numărul de participanți la webinar a fost destul de redus, din cauza diferențelor de fus orar și imposibilității participării membrilor BESV aflați la serviciu în timpul desfășurării seminarului. Pentru a fi această provocări, înregistrările video ale ambelor instrui, dar și materialele didactice au fost ulterior trimise pe poșta electronică tuturor membrilor BESV. Funcționarii electorali au remarcat, în cadrul evaluării instruirii, necesitatea de a avea acces la informația completă privind sarcinile pe care le au încă de la începutul activității lor și ori de câte ori doresc să-și clarifice anumite chestiuni. În acest sens, CICDE își propune, pentru următoarele exerciții electorale, să elaboreze

un curs de instruire la distanță (asincron, pe platforma e-learning.cicde.md), care ar conține o descriere a procedurilor ce urmează a fi realizate de către membrii BESV, însoțit de materiale didactice cu conținut succint, această formulă fiind mai accesibilă pentru toți membrii BESV de peste hotare.

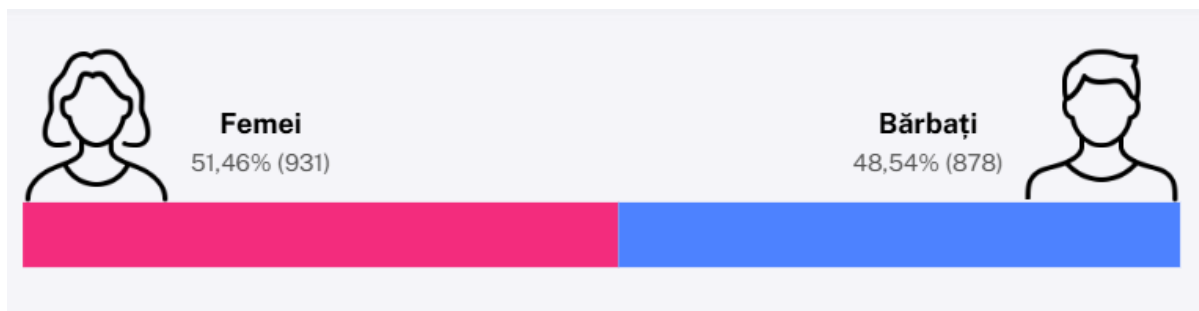
Printre factorii care au avut impact asupra instruirii și, respectiv, a performanței se numără lipsa unei practici naționale anterioare privind votul prin corespondență, respectiv pe măsura desfășurării unor proceduri apăreau întrebări tehnice care nu au fost anticipate în cadrul normativ și pe cale de consecință nu au fost abordate în instruire; absența unor prevederi exprese, diferențiate privind regimul de muncă al funcționarilor din BESV constituite pentru votarea prin corespondență, în ziua alegerilor; , noutatea privind evidența unor multiple acțiuni în SI „Vot prin corespondență” și în lista electorală pentru votul prin corespondență.

CAPITOLUL 5. ÎNTOCMIREA LISTELOR ELECTORALE ȘI TIPĂRIREA BULETINELOR DE VOT PENTRU VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ

Listele electorale pentru votul prin corespondență au fost întocmite în conformitate cu prevederile Regulamentului privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea CEC nr. 2680 din 5 august 2024. Respectiv, listele electorale au fost întocmite la încheierea perioadei de actualizare a datelor privind înregistrarea prealabilă pentru votul prin corespondență cu cel târziu 25 zile înainte de data alegerilor, ora 23:59 (ora Republicii Moldova) și a procesului de identificare de la distanță în dimineața următoare. Listele au fost întocmite în limba română, conform modelului stabilit și au cuprins următoarele date: denumirea și data scrutinului; țara, numărul secției de votare și numărul circumscripției electorale; numele și prenumele, anul nașterii alegătorului (pentru alegătorii care în anul în care se organizează alegeri, inclusiv pentru cei care în ziua înregistrării prealabile împlinesc 18 ani se mai indică ziua și luna nașterii); adresa poștală indicată de alegător la etapa înregistrării pentru votul prin corespondență; numărul de identificare de stat (IDNP), seria și numărul actului de identitate; rubrica pentru semnătura membrului biroului electoral și două rubrici dedicate pentru semnare; rubrica „Notă” unde se indică: data și ora expedierii plicului cu materialele pentru votare către alegător și, respectiv, data și ora recepționării de către biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență a plicului exterior personalizat sau, după caz, mențiunea despre faptul nerecepționării acestuia în termenul stabilit sau despre restituirea plicurilor cu materiale pentru votare care nu au fost recepționate de către alegător și au fost returnate biroului electoral; rubrica „Modalitatea de exercitare a votului”.

Arondarea alegătorilor la secția de votare pentru votul prin corespondență s-a efectuat automatizat de către subsistemul informațional pentru votul prin corespondență. După cum s-a menționat mai sus, repartizarea alegătorilor pe secții de votare s-a realizat ținându-se cont atât de adresa poștală a alegătorului, cât și de prevederile cadrului normativ, care stabilește limitele de cel puțin 30 și cel mult 2500 de alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență pe teritoriul unei țări.

La secțiile de votare din Statele Unite ale Americii și Canada au fost atribuiți doar alegătorii cu adresă poștală din țara-gazdă respectivă. Secției de votare din Regatul Suediei i-au fost atribuiți atât alegătorii cu adresă poștală din Regatul Suediei, dar și alegătorii cu adrese poștale din Regatul Norvegiei, Republica Finlanda și Republica Islanda.

Alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență după criteriul de gen.

Modelul listei electorale pentru votul prin corespondență pentru referendumul republican constituțional și alegerile prezidențiale este prezentat în imaginea de mai jos:

**ALEGERILE PENTRU FUNCȚIA DE PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA
REFERENDUMUL REPUBLICAN CONSTITUȚIONAL
20 OCTOMBRIE 2024**

Lista electorală pentru votul prin corespondență

Circumscripția electorală pentru secțiile de votare din străinătate

Secția de votare nr. 233 , Canada - Ottawa ,
Canada

(Conform hotărârii de aprobare a secțiilor de votare)

Nr. d'o	Numele, Prenumele alegătorului	Anul nașterii*	Adresa poștală, indicată de alegător	IDNP	seria și numărul actului de identitate	Notă											Modificare date/excludere din listă
						data și ora transmiterii plicului cu materialele pentru votare către alegător	semnătura membrului biroului electoral	Referendum, Alegeri Prezidențiale Turul I		Alegeri Prezidențiale Turul II			data și ora recepționării de către DESV a plicului exterior personalizat de la alegător	semnătura membrului biroului electoral	Recepționare buletin de vot	Modalitatea de exercitare a votului	
								data și ora recepționării de către DESV a plicului exterior personalizat de la alegător	semnătura membrului biroului electoral	Referendum republican	Alegeri prezidențiale turul I	Recepționare buletin de vot					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

Modelul Listei electorale pentru votul prin corespondență

Toți alegătorii care s-au înregistrat pentru a vota prin corespondență au fost excluși din lista electorală de bază de la secția de votare corespunzătoare domiciliului sau reședinței temporare în Republica Moldova.

În conformitate cu prevederile art. 73 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022, indiferent de tipul scrutinului, modelul buletinului de vot se stabilește prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale. Textul buletinului de vot pentru alegerile parlamentare, prezidențiale și pentru organizarea referendumului republican se aprobă de către Comisia Electorală Centrală, iar textul pentru alegerile locale și pentru organizarea referendumului local se aprobă printr-o hotărâre a consiliului electoral de circumscripție corespunzător.

Comisia Electorală Centrală, în vederea executării prevederilor sus-menționate, precum și în temeiul art. 32, 73 alin. (3), 203 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, pct. 19 sbp. 1) și 20 din Instrucțiunea cu privire la aprobarea modelului, tipărirea, transmiterea și păstrarea buletinelor de vot, aprobată prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1212/2023, prin hotărârea nr. 2834 din 10 septembrie 2024, a aprobat modelul și textul buletinului de vot pentru referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024, iar prin hotărârea nr. 2950 din 25 septembrie a aprobat modelul și textul buletinului de vot pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova.

Pentru secțiile de votare pentru votul prin corespondență, Consiliul electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38, prin hotărârea nr. 10 din 26 septembrie 2024, a stabilit tirajul buletinelor de vot, după cum urmează:

Numărul secției de votare	Numărul de alegători	Total buletine de vot (în limba română)
38/232-VpC	988	988
38/233-VpC	508	508
38/234-VpC	313	313
TOTAL	1809	1809

La data de 26 septembrie 2024, Comisia Electorală Centrală a început tipărirea buletinelor de vot destinate implementării parțiale a votului prin corespondență în cele 6 țări: SUA, Canada, Norvegia, Suedia, Islanda și Finlanda la Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”.

Securitatea procesului de confecționare a matriței, tipărire, împachetare, distribuire a buletinelor de vot, precum și de nimicire a matriței, a fost asigurată de către Serviciul de Informații și Securitate și Ministerul Afacerilor Interne.

Buletinele de vot pentru referendumul republican și ambele tururi ale scrutinului prezidențial din 20 octombrie 2024 au fost transmise birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență la data de 26 septembrie 2024 de către Comisia Electorală Centrală prin intermediul Consiliului electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38 și Ministerului Afacerilor Externe, în conformitate cu prevederile pct. 61 și 62 din Regulamentul privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2680/2024.

Astfel, procesul de tipărire și repartizare a buletinelor de vot, inclusiv, pentru secțiile de votare pentru votul prin corespondență s-a desfășurat în conformitate cu prevederile legale și procedurile stabilite. Totodată, ar fi oportun de a elabora și aproba un model nou al buletinelor de vot ce vor fi utilizate pentru votul prin corespondență.

CAPITOLUL 6. ASIGURAREA SECURITĂȚII PROCESULUI DE VOTARE PRIN CORESPONDENȚĂ. EXPEDIEREA PLICURILOR EXTERIOARE ȘI A MATERIALELOR ELECTORALE PENTRU VOTUL PRIN CORESPONDENȚĂ

În calitate sa de organ specializat în domeniul electoral constituit pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, Comisia Electorală Centrală a întreprins măsurile necesare în scopul asigurării condițiilor pentru buna organizare și implementare a votului prin corespondență în conformitate cu prevederile Legii nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, precum și ale Regulamentului privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2680/2024.

În scopul asigurării exercitării dreptului de vot prin corespondență, precum și în corespundere cu prevederile art. 28 din Codul electoral nr. 325/2022 și Legii nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, Comisia Electorală Centrală a constituit în luna iulie 2024 un Grup de lucru interinstituțional privind realizarea acțiunilor necesare organizării votării prin corespondență, format din reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Externe și ai misiunilor diplomatice din țările vizate, funcționari ai Agenției Servicii Publice, Biroului relații cu diaspora, Serviciului Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, precum și ai Î.S. „Poșta Moldovei”.

Ședințele Grupului de lucru au fost prezidate de către Comisia Electorală Centrală, fiind aprobat și un Program calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și implementare a votului prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și a referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024.

Astfel, la data de 26 septembrie 2024, Comisia Electorală Centrală prin act de predare-primire a eliberat Ministerului Afacerilor Externe și Consiliului electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38 listele electorale pentru votul prin corespondență, împreună cu plicurile și materialele electorale necesare implementării votului prin corespondență.

În scopul desfășurării în bune condiții a procesului de vot, birourile electorale ale secțiilor de votare din Statele Unite ale Americii nr. 38/232-Vpc, or. Washington, Canada nr. 38/233-Vpc, or. Ottawa și Regatul Suediei nr. 38/234-Vpc, or. Stockholm, au fost asigurate cu sigilii autoblocante, ștampile de activitate a biroului electoral al secției de votare, etichete de securitate, urne de vot, precum și alte echipamente și materiale necesare pentru implementarea votului prin corespondență.

De asemenea, Comisia Electorală Centrală a asigurat dotarea birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență cu plicuri pentru votare după cum urmează:

- de tip B4 confecționate din hârtie kraft, maro;
- de tip C4, confecționate din hârtie ofset albă;
- de tip C5, confecționate din hârtie ofset, gri.

Plicurile de tipul B4 și C4 au avut imprimate emblema monocromă a Comisiei Electorale Centrale în colțul stâng de sus. În cazul plicurilor de tip C5 emblema Comisiei a fost imprimată în partea dreaptă, iar Stema de Stat a Republicii Moldova în partea stângă.

Un element important în asigurarea securizării procesului de vot sunt etichetele de securitate cu ajutorul cărora alegătorii au sigilat plicurile cu buletinul de vot care au fost expediate către birourile electorale ale secțiilor de votare. Astfel, Comisia Electorală Centrală a expediat către toate birourile electorale ale secțiilor de votare un număr suficient de etichete de securitate pentru ca procesul electoral să se desfășoare conform cerințelor legale stabilite în acest sens.

Ministerul Afacerilor Externe a asigurat expedierea tuturor materialelor electorale prin intermediul poștei diplomatice în termen util către birourile electorale ale secțiilor de votare constituite pentru votul prin corespondență.

În procesul de transmitere și recepționare a plicurilor pentru votul prin corespondență, Comisia Electorală Centrală a utilizat mijloace digitale pentru scanarea și înregistrarea plicurilor. Aceste proceduri sunt implementate pentru a asigura transparența și corectitudinea procesului electoral. Imediat ce au recepționat materialele necesare exercitării votului prin corespondență, birourile electorale ale secțiilor de votare au asigurat verificarea integrității acestora, precum și corespunderea cantitativă a exemplarelor transmise conform actului de predare-primire. După ce au finalizat procedurile de recepționare și verificare a materialelor electorale necesare exercitării votului prin corespondență, birourile electorale ale secțiilor de votare au început sistematizarea și împachetarea acestora pentru a le expedia către alegători conform Regulamentului privind particularitățile organizării și implementării votului prin corespondență, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2680/2024.

Plicurile au fost expediate prin intermediul serviciilor poștale/de curierat prestate de prestatorii autorizați în țările-gazdă.

Membrii biroului electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență au înregistrat informația despre data și ora expedierii plicului, precum și datele prestatorului de servicii poștale/de curierat contractat în vederea expedierii materialelor pentru votare către alegători. Alegătorii au fost notificați despre expedierea plicului cu materialele pentru votare la adresa de poștă electronică înregistrată anterior de către aceștia.

În procesul de expediere către alegător plicul este scanat în sistem și marcat ca fiind împachetat și, respectiv, expedit către alegător.

Toate
Toate
Plic cu materiale ÎMPACHETAT
Plic cu materiale EXPEDIAT
Plic exterior RECEPȚIONAT
Plic exterior PLASAT
Anulat deteriorat
Anulat plic exterior întârziat
Anulat vot fizic
VOTAT
Anulat plic cu materiale NELIVRAT/RETURNAT

SCANATI CODUL DE BARE DE PE PLIC PENTRU A VERIFICA INREGISTRAREA ACESTUIA LA SECȚIA DE VOTARE

Introduceți manual codul de bare pentru a continua

În contextul procesului electoral, atunci când un plic este marcat cu un statut specific, sistemul informațional trimite automatizat un mesaj către alegător pentru a-l informa despre stadiul în care se află pachetul destinat acestuia. Acest sistem automatizat contribuie la transparența procesului electoral și ajută alegătorul să fie informat în timp real despre parcursul plicului său.

Recepționarea plicurilor exterioare de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență s-a încheiat cu 3 zile înainte de ziua alegerilor, la primul tur al alegerilor prezidențiale și referendum - în ziua de joi, 17 octombrie 2024, iar la turul doi plicurile au ajuns la birourile electorale ale secțiilor de votare până la ora 18.00 a zilei de 31 octombrie.

Astfel, plicurile exterioare personalizate, recepționate de la alegătorii care și-au exercitat dreptul de vot prin corespondență în termenul stabilit, au fost păstrate în urnele de vot staționare din birourile electorale ale secțiilor de votare. Urnele de vot au fost securizate prin aplicarea sigiliilor cu sistem de autoblocare (vezi figura alăturată).

Procesarea și numărarea plicurilor și buletinelor de vot recepționate de către birourile electorale ale secțiilor pentru votul prin corespondență a avut loc după închiderea tuturor secțiilor de votare din țara-gazdă, astfel fiind exclusă posibilitatea votării multiple. Un instrument de verificare în acest sens utilizat de către Comisia Electorală Centrală în ziua alegerilor a fost sistemul SIAS „Alegeri”, interconectat în regim real cu informațiile privind locul, timpul și modul de exercitare a dreptului de vot de către alegători.

În ceea ce privește asigurarea securității și integrității materialelor electorale recepționate de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență, președintele biroului electoral, după caz, un membru al biroului desemnat în acest scop, pe parcursul perioadei de exercitare a votului prin corespondență și până la totalizarea rezultatelor alegerilor, a sigilat zilnic localurile/spațiile unde se păstrau materialele electorale.

Funcționarii electorali din cadrul birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență au fost responsabili pentru păstrarea și integritatea materialelor electorale necesare votului prin corespondență care au fost în gestiunea lor.

Numărul plicurilor exterioare recepționate de către birourile electorale în termenul pentru votare, este de 1312 și constituie, în cazul primului tur, 72,52% din numărul total al alegătorilor incluși în lista electorală pentru votul prin corespondență, iar în cazul turului doi – 1459 și reprezintă 80,62%. În cadrul SI „Vot prin corespondență” aceste plicuri au fost marcate cu statutul „Plic exterior recepționat”, apoi „Plic exterior plasat”, în momentul plasării acestuia în urna de vot sigilată. Atunci când plicul primește statut de „Plic exterior recepționat”, alegătorul este notificat despre acest fapt prin mesaj la adresa electronică indicată la înregistrare.

Expedierea notificărilor către alegători este un element important în asigurarea securității și transparenței procesului electoral. Fiind la prima implementare a votului prin corespondență, dar și la o primă aplicare a SI „Vot prin corespondență”, se constată că sistemul a răspuns tuturor cerințelor stabilite prin Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență. În același timp, provocarea cea mai mare a fost însușirea funcționalităților sistemului de către funcționarii electorali într-un timp restrâns, fapt ce a condus și la mici erori. Evident, prezența factorului uman, termenele restrânse și presiunea care stă asupra funcționarilor electorali, poate determina și producerea unor erori, dar

acestea nu sunt în măsură să afecteze securitatea procesului, atâta timp cât alegătorul este notificat despre fiecare dintre acțiunile realizate cu plicul recepționat de către birou.

Numărul alegătorilor care au votat prin metoda alternativă a votului prin corespondență oferă posibilitatea de face analiza procesului, pentru a identifica aspectele ce ar necesita ulterior îmbunătățiri. Dintr-un număr total de 1809 plicuri cu materiale pentru votare expediate inițial către alegători, 5 au fost returnate de serviciul poștal fără a fi livrate, din cauza adresei greșit indicate de către alegători la înregistrare. Această categorie de plicuri este marcată în SI „Vot prin corespondență” cu statutul de „Plic cu materiale nelivrat”, iar la numărare sunt excluse din numărul plicurilor expediate și numărate distinct în procesul-verbal privind numărarea plicurilor întocmit de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență. Aceste plicuri au fost anulate, în conformitate cu prevederile art. 24 lit. h) din Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență. Cele 5 plicuri returnate din cauza adreselor greșit indicate relevă necesitatea unui etape de validare preliminară a adreselor introduse de alegători sau integrarea unei funcții de validare automată a adreselor poștale internaționale în platforma de înregistrare pentru a reduce numărul acestor situații.

Dintre alegătorii ale căror plicuri au fost recepționate în termen, la turul I - 16 persoane (0,01%) au votat fizic și la o secție de votare, iar la turul II – 31 persoane (0,02%). În acest caz, buletinul de vot expediat prin poștă se anulează, iar acest fapt se consemnează în procesul-verbal cu privire la rezultatele numărării plicurilor întocmit de biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență, cu mențiunea corespunzătoare în SI „Vot prin corespondență” și în lista electorală. Sistemul Informațional „Vot prin corespondență” a asigurat o evidență precisă a acestor situații, ceea ce subliniază importanța continuării digitalizării și automatizării proceselor electorale.

O altă categorie de plicuri anulate sunt cele din motivele stabilite la art. 27 alin. (5) lit. a) din Legea nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, adică plicurile interioare care nu sunt sigilate corespunzător sau pe care lipsește eticheta de securitate sau la care nu este atașată blancheta declarației privind abținerea de la votarea multiplă și confirmarea exercitării dreptului de vot în secret. Numărul acestor plicuri a constituit o pondere de 0,01% în cazul referendumului și turului întâi al alegerilor prezidențiale și 0,07% în cazul turului doi de scrutin.

Votul prin corespondență este o modalitate alternativă de vot, care face procesul electoral mai accesibil, incluziv, sigur și inovativ. După cum s-a menționat mai sus, au putut să își exercite votul prin corespondență la scrutinele din 20 octombrie 2024 cetățenii Republicii Moldova aflați în Statele Unite ale Americii, Canada, Regatul Norvegiei, Regatul Suediei, Republica Finlanda și Republica Islanda. Prin implementarea votului prin corespondență în cele șase țări, Comisia Electorală Centrală a realizat obiectivul important privind asigurarea accesului la procesul electoral pentru cetățenii aflați în dificultatea de a se deplasa la secția de votare din țările respective.

CAPITOLUL 7. NUMĂRAREA ȘI CENTRALIZAREA REZULTATELOR VOTĂRII PRIN CORESPONDENȚĂ

În baza procesului-verbal privind rezultatele numărării voturilor exprimate prin corespondență la referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024, întocmit de birourile secțiilor de votare pentru votul prin corespondență, Comisia Electorală Centrală a constatat că numărul de alegători incluși în listele electorale pentru votul prin corespondență este egal cu **1809** persoane, numărul de alegători care au participat la votare este egal cu **1275** persoane. În cadrul turului I al alegerilor prezidențiale la votare au participat 1282 persoane, iar la ce de-al doilea tur de scrutin – 1322.

Comisia Electorală Centrală a adoptat hotărârea nr. 3146/2024, prin care a centralizat rezultatele referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024, a aprobat în acest sens Procesul-verbal privind centralizarea rezultatelor referendumului republican constituțional din 20 octombrie 2024 în cadrul căruia cetățenii au răspuns la întrebarea: „Susțineți modificarea Constituției în vederea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană?”.

În baza proceselor-verbale și a rapoartelor birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență privind rezultatele numărării voturilor exprimate prin corespondență, precum și a procesului-verbal cu privire la centralizarea rezultatelor votării la alegerea Președintelui Republicii Moldova din data de 20 octombrie 2024 și la turul doi din 3 noiembrie 2024 întocmit de Consiliul electoral al circumscripției electorale pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38, Comisia electorală Centrală a adoptat hotărârile nr. 3130 din 23 octombrie 2024 și nr. 3208 din 9 noiembrie 2024 cu privire la centralizarea rezultatele votării.

În hotărârea cu privire la rezultatele centralizării rezultatelor votării din data de 20 octombrie 2024, Comisia a stabilit că niciunul dintre candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova nu a întrunit cel puțin jumătate din voturile alegătorilor care au participat la votare în primul tur de scrutin.

Astfel, a fost stabilită organizarea celui de-al doilea tur al alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova în data de 3 noiembrie 2024, pentru primii doi candidați stabiliți în ordinea descreșterii numărului de voturi obținute în primul tur.

În urma proceselor-verbale privind rezultatele numărării voturilor exprimate prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 20 octombrie 2024 și, respectiv, 3 noiembrie 2024, Comisia a stabilit următoarele:

	Referendum	Turul I	Turul II
a) numărul de alegători înscriși în listele electorale pentru votul prin corespondență	1809	1809	1809
b) numărul plicurilor interioare introduse în urna de vot	1276	1282	1322
c) numărul plicurilor interioare extrase din urna de vot	1276	1282	1322
d) numărul de alegători care au participat la votare	1275	1282	1322
f) numărul buletinelor de vot declarate nevalabile	2	2	5
h) numărul total de voturi valabil exprimate	1273	1280	1317

Potrivit rezultatelor votării prin corespondență la alegerile prezidențiale și referendumul republican constituțional din toamna anului 2024, au fost declarate nevalabile în total 9 buletine de vot:

- 2 utilizate la referendumul republican constituțional (SV nr. 232-VpC or. Washington, DC);
- 2 de la primul tur al alegerilor prezidențiale (SV nr. 232-VpC or. Washington, DC);
- 5 folosite la cel de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale (2 buletine de vot la SV nr. 232-VpC or. Washington, DC și 3 buletine de vot la SV nr. 234-VpC or. Stockholm).

Au fost declarate nevalabile buletine pe motiv de lipsă a bifei în vreun cerc din dreptul patruleterului cu numele candidatului în alegerile prezidențiale, de asemenea din cauza că pe buletinul de la cel de-al doilea tur bifa a fost înscrisă în cercul din dreptul unui candidat care nu a trecut în turul doi.

Numărul nesemnificativ al buletinelor de vot declarate nevalabile poate fi considerat un indicator al clarității și accesibilității procedurilor de vot prin corespondență, precum și al gradului de informare și conformare a alegătorilor la cerințele stabilite. Acest rezultat sugerează că alegătorii au înțeles bine instrucțiunile referitoare la completarea buletinelor de vot, ceea ce reflectă eficiența materialelor de informare distribuite. De asemenea, procentul extrem de mic de buletine nevalabile indică faptul că sistemul de vot prin corespondență a fost gestionat cu un nivel ridicat de precizie și transparență. Acest lucru contribuie la consolidarea încrederii în procesul electoral și demonstrează că metodele alternative de vot pot fi implementate cu succes, fără a compromite integritatea sau secretul votului. Cu toate acestea, s-ar cere simplificarea suplimentară a procedurilor sau oferirea unor materiale educative mai accesibile pentru alegători.

CAPITOLUL 8. ASIGURAREA MIJLOACELOR FINANCIARE NECESARE PENTRU ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA VOTĂRII PRIN CORESPONDENȚĂ

În vederea executării Legii nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024, Comisiei Electorale Centrale i-au fost alocate inițial resurse financiare în cuantum de 19 661,80 mii lei.

Bugetul alocat a fost estimat pentru 5 birouri ale secțiilor de votare din străinătate destinate implementării votului prin corespondență cu 2500 alegători fiecare, care a prevăzut cheltuieli necesare activității acestora, inclusiv pentru procurarea plicurilor și a serviciilor poștale, pentru expedierea plicurilor (3 expedieri), pentru remunerarea funcționarilor din cadrul consiliului electoral și birourilor electorale.

Dat fiind faptul că au fost constituite 3 secții de votare și înregistrați 1809 de alegători, care au fost incluși în lista electorală pentru votul prin corespondență, cheltuielile precizate pentru implementarea parțială a votului prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024 au fost în cuantum de 2705,20 mii lei. Astfel, la rectificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2024, prin Legea nr.279/2024, conform solicitării Comisiei, bugetul alocat pentru implementarea parțială a votului prin corespondență a fost diminuat cu suma de 16956,6 mii lei.

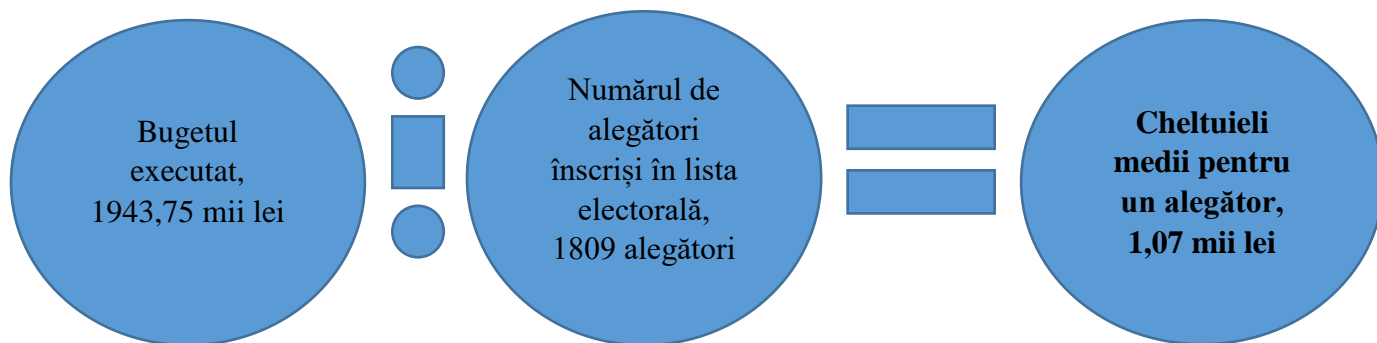
Resursele financiare în mărime de 2705,2 mii lei destinate implementării parțiale a votului prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024, au fost repartizate după cum urmează:

pentru CEC	757,60 mii lei	- 695,00 mii lei, pentru elaborarea sistemului informațional de evidență a proceselor legate de votul prin corespondență; - 62,60 mii lei pentru achiziționarea buletinelor de vot, a plicurilor și a autocolantelor pentru implementarea parțială a votului prin corespondență.
pentru CECE	158,30 mii lei	- 158,3 mii lei, pentru achitarea indemnizației funcționarilor electorali din cele 3 birouri electorale ale secțiilor de votare constituite în afara țării, pentru implementarea votului prin corespondență.
pentru MAE (BESV peste hotarele țării)	1 789,30 mii lei	- 967,00 mii lei pentru turul întâi și, respectiv, 822,30 mii lei pentru turul al doilea, surse financiare destinate MAE, pentru activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare constituie în afara țării în vederea implementării parțiale a votului prin corespondență, în cea mai mare parte destinate serviciilor poștale pentru expedierea plicurilor, precum și pentru asigurarea materialelor logistice, pentru servicii transport etc.

În continuare sunt redate cheltuielile executate pentru implementarea parțială a votului prin corespondență la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și referendumul republican constituțional din 20 octombrie 2024:

<i>Instituția</i>	<i>Buget alocat total pentru Votul prin corespondență (mii lei)</i>	<i>Total BUGET executat (mii lei)</i>	<i>Servicii de mentenanță a SI Vot prin corespondență (mii lei)</i>	<i>Servicii poștale, de curierat și alte servicii (mii lei)</i>	<i>Indemnizația funcționarilor electorali din BESV (mii lei)</i>	<i>Elaborarea SI Vot prin corespondență (mii lei)</i>	<i>Stocuri de materiale circulante (plicuri, buletine de vot și alte materiale destinate BESV- urilor) (mii lei)</i>
<i>Total alocat / executat</i>	<i>2705,20</i>	<i>1943,75</i>	<i>48,00</i>	<i>1009,90</i>	<i>148,84</i>	<i>646,98</i>	<i>90,03</i>
<i>Comisia Electorală Centrală</i>	<i>757,60</i>	<i>756,01</i>	<i>48,00</i>			<i>646,98</i>	<i>61,03</i>
<i>CECE pentru secțiile de votare constituite în străinătate nr. 38</i>	<i>158,30</i>	<i>148,84</i>			<i>148,84</i>		
<i>Ministerul Afacerilor Externe</i>	<i>1789,30</i>	<i>1038,90</i>		<i>1009,90</i>			<i>29,00</i>

Suma medie cheltuită pentru un alegător care a fost inclus în lista electorală pentru votul prin corespondență constituie 1,07 mii lei.

Expdierea unui plic și conținutul acestuia se redă în tabelul ce urmează, care reflectă suma cheltuielilor pentru conținutul plicului, serviciile poștale și de curierat pentru fiecare țară.

<i>Țara</i>	<i>Cheltuieli executate de CEC, conținutul unui plic, (lei)</i>	<i>Cheltuieli executate de MAE, servicii de curierat / poștale, (lei)</i>	<i>COSTUL UNUI PLIC, inclusiv conținutul și serviciile poștale (lei)</i>
SUA	18,54	319,00	337,54
Canada	39,06	380,00	419,06
Regatul Suediei	Islanda	1160,00	1199,06
	Finlanda	510,00	549,06
	Norvegia	260,00	299,06

Cheltuieli incluse în determinarea costului unui plic:

- plicul pentru documente electorale și plicuri exterioare (plicul transmis către alegător);
- 2 plicuri exterioare personalizate (plicuri pentru turul întâi și turul al doilea);
- 3 plicuri mici depersonalizate (plicurile în care se pun buletinele de vot);
- 3 sigilii;
- 3 buletine de vot.

CONCLUZII:

Implementarea votului prin corespondență a fost dictată de necesitatea facilitării accesului cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot aflați în străinătate la exercitarea votului și perfecționarea modalităților de organizare a alegerilor în afara țării, dată fiind sporirea numărului de cetățeni aflați peste hotare care participă activ la alegeri.

Această metodă alternativă de vot a demonstrat că votul prin corespondență cu siguranță poate contribui la eliminarea diverselor problematici și provocări cu care, de regulă, se confruntă, pe de o parte, organele electorale (aspecte de logistică și amplasare geografică a secțiilor de votare), iar pe de altă parte, cetățenii Republicii Moldova aflați în străinătate (parcurea unor distanțe mari și suportarea anumitor cheltuieli în acest sens, rând imens la secțiile de votare).

Legea nr. 109/2024 a instituit cadrul normativ de reglementare a principiilor participării la alegeri prin exercitarea dreptului de vot prin corespondență, ca metodă alternativă de vot, procedurile electorale specifice votului prin corespondență (identificarea de la distanță a alegătorului prin mijloace digitale; înregistrarea pentru votul prin corespondență; întocmirea listelor electorale pentru votul prin corespondență; modelul, textul și procedura de completare a buletinelor de vot; conținutul plicurilor cu materialele electorale etc.), precum și atribuțiile organelor electorale care organizează votul prin corespondență. În același timp, art. 1 din legea respectivă statuează că prevederile Codului electoral nr. 325/2022 sunt aplicabile procedurilor electorale aferente votului prin corespondență pentru aspectele care nu sunt prevăzute de prezenta lege.

Procesul de constituire a organelor electorale pentru votul prin corespondență la referendumul republican constituțional și alegerile prezidențiale din 20 octombrie și, respectiv, a turului doi din 3 noiembrie 2024 a fost organizat într-un mod eficient și conform prevederilor legale.

În context, constatările autorităților electorale și ale misiunilor de observare vor servi ca material pentru elaborarea propunerilor de îmbunătățire a procesului de constituire a organelor electorale, precum și de ajustare a Codului electoral și a legislației conexe pentru o reglementare mai detaliată a acestuia.

De asemenea, Comisia consideră oportun de a fi înaintate propuneri de modificare a Codului electoral nr. 325/2022, astfel încât să fie constituit un Consiliu electoral de circumscripție distinct pentru secțiile de votare pentru votul prin corespondență, responsabil de monitorizarea și acordarea suportului necesar cu un grafic conform fusului orar din țara-gazdă.

În cadrul evenimentelor de analiză post-electorală urmează a fi analizate de către entitățile implicate în procesul de implementare a votului prin corespondență toate provocările întâmpinate și lecțiile învățate. Aceste sesiuni ar trebui să identifice atât aspectele pozitive, cât și cele care necesită îmbunătățiri, contribuind la perfecționarea viitoarelor procese electorale.

Printre primele concluzii și recomandări referitoare la implementarea votului prin corespondență vom menționa:

➤ Se propune modificarea normelor Codului electoral ce vizează termenele de constituire a organelor electorale ierarhic inferioare și înregistrarea candidaților la alegerile prezidențiale și parlamentare, astfel încât să fie asigurată transmiterea în termen a materialelor și echipamentului electoral către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență și, respectiv, către alegători. Necesitatea respectivă a fost sesizată în cadrul alegerilor prezidențiale. Conform prevederilor legale, înregistrarea candidaților la alegeri este posibilă cu cel târziu 23 de zile înainte de alegeri, iar plicurile cu buletinele de vot urmează a fi expediate către alegători începând cu 20 de zile înainte de alegeri.

➤ Înregistrarea alegătorilor cu ajutorul semnăturii electronice, în vederea sporirii securității procesului.

➤ Pentru a nu crea confuzii alegătorilor privitor la înregistrarea prealabilă simplă și înregistrarea pentru votul prin corespondență, este necesar de dezvoltat un modul separat legat de votul prin corespondență, începând cu înregistrarea alegătorilor și până la procesarea rezultatelor alegerilor, iar pentru fiecare scrutin în parte procesul de înregistrare a alegătorilor să fie început de la zero.

➤ În cazul procedurilor de pregătire a pachetelor, etichetelor autocolante, tipărire a listelor electorale, generare a bazei de date, de prevăzut un interval de 2-3 zile între procesul de închidere a SI „Vot prin corespondență” și transmiterea materialelor către MAE.

➤ Examinarea posibilității pregătirii plicurilor cu materiale pentru votare în Republica Moldova de către funcționarii din CECE II, cu expedierea ulterioară a acestora către birourile electorale distincte. Totodată, este necesară transmiterea unei rezerve de plicuri egală cu 10% din numărul total de alegători atribuiți biroului electoral respectiv.

➤ Urmează a fi reexaminat termenul de realizare a procedurilor aferente pregătirii și expedierii materialelor electorale destinate votului prin corespondență. În prezent, există următoarele termene:

- 1) 45 de zile înainte de ziua votării – ultima zi de înregistrare a alegătorilor care și-au exprimat intenția de a vota prin corespondență;
- 2) 25 de zile înainte de ziua votării – termen limită pentru anularea înregistrării pentru votul prin corespondență;
- 3) 22 de zile înainte de ziua votării – termenul limită pentru tipărirea și expedierea listelor electorale către CECE II, care le transmit imediat birourilor electorale distincte;
- 4) 21 de zile înainte de ziua votării – termenul limită pentru tipărirea buletinelor de vot;
- 5) 20 de zile înainte de ziua votării – prima zi pentru transmiterea buletinelor de vot către alegători;
- 6) 3 zile înainte de ziua alegerilor – termenul limită pentru solicitarea modificărilor în lista electorală pentru votul prin corespondență.

Comisia are la dispoziție doar 5 zile pentru stabilirea tirajului, tipărirea buletinelor de vot, transmiterea acestora, împreună cu alte materiale, către MAE – care urmează să asigure livrarea acestora către birourile electorale distincte. Cu privire la aceste acțiuni, trebuie ținut cont că livrarea materialelor se asigură de DHL Express în termen de 3-5 zile lucrătoare.

În concluzie, se recomandă transferul termenului limită de înregistrare a alegătorilor pentru exercitarea dreptului de vot prin corespondență de la 45 de zile înainte de alegeri, conform art. 17 din Legea nr. 109/2024, la 55 de zile. Astfel, fiind respectat și termenul pentru constituirea secțiilor de votare distincte.

Totodată, listele să fie transmise cu 32 de zile, buletinele de vot tipărite cu 31 de zile înainte de ziua alegerilor (aici se va modifica și termenul general pentru înregistrarea candidaților în alegeri).

➤ Accesul prin intermediul MPass a fost o provocare, pentru că doar președintele dispune de semnătură electronică, dar sistemul este construit în așa fel ca să poată fi utilizat de către toți membrii. Rolurile în sistem sunt repartizate pentru președinte BESV și pentru membru BESV.

➤ MPass nu funcționează în toate țările din lume, ceea ce poate avea consecințe la implementarea pe scară largă a acestei metode alternative. Este necesar să se țină cont de acest aspect la stabilirea țărilor unde se va implementa votul prin corespondență.

➤ Procesul-verbal de totalizare a voturilor să fie adaptat la procesul-verbal tradițional.

În concluzie, ca urmare a implementării parțiale a votului prin corespondență în cele 6 țări, Comisia Electorală Centrală consideră oportună păstrarea acestei metode de vot pentru cetățenii Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, în scopul facilitării participării acestora la alegeri. În același timp, la această etapă, se impune continuarea acțiunii Legii nr. 109/2024 prin extinderea termenului de aplicare parțială pentru alegerile parlamentare, eventual cu extinderea listei țărilor unde poate fi aplicată metoda votului prin corespondență, cu respectarea criteriilor prevăzute de art. 8 al acesteia.

Suplimentar, subliniem recomandarea Comisiei de la Veneția în Opinia sa adoptată la 21-22 iunie 2024 (pct. 28), în care se menționează: stabilirea votului prin corespondență ca metodă permanentă după alegerile parlamentare din 2025, pentru a fi asigurată respectarea principiilor stabilității și securității juridice. Respectiv, modificarea Codului electoral va avea loc după scrutinul din anul curent.

De asemenea, se propune amendarea art. 35 alin. (2) din Legea nr. 109/2024 (lista țărilor și scrutinul vizat).

În aceeași ordine de idei, pentru a optimiza anumite proceduri, precum și a exclude unele ambiguități, sesizate pe parcursul implementării parțiale a votului prin corespondență, Comisia înaintează un set de propuneri cu caracter tehnic de modificare a Legii nr. 109/2024 privind implementarea parțială a votului prin corespondență, conform tabelului de mai jos:

Articolul din Legea nr. 109/2024 propus spre modificare	Norma în vigoare	Propunerea	Textul normei în baza propunerii	Nota de argumentare
Art. 5 alin. (2)	„(2) Expedierea buletinelor de vot pentru votarea prin corespondență începe cel târziu cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Recepționarea plicurilor exterioare de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență se finalizează cu 3 zile înainte de ziua alegerilor.”	La art. 5 alin. (2), textul „3 zile” se substituie prin textul „2 zile”.	„(2) Expedierea buletinelor de vot pentru votarea prin corespondență începe cel târziu cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Recepționarea plicurilor exterioare de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență se finalizează cu 2 zile înainte de ziua alegerilor.”	Termenul de expediere și recepționare este scurt, iar prelungirea cu o zi oferă posibilitatea de a asigura recepționarea plicurilor în termen, respectiv exercitarea dreptului de vot și, totodată, alegătorii ale căror plicuri exterioare nu au fost recepționate de către biroul electoral al secției de votare au posibilitatea să decidă asupra prezentării la o secție de votare.
Art. 17 alin. (6) lit. b)	„(6) Cererea de înregistrare pentru votul prin corespondență este respinsă de organul electoral în următoarele cazuri: [...] b) solicitantul a indicat o adresă poștală inexistentă;”	1. La art. 17 alin. (6) lit. b) cuvântul „inexistentă” se substituie prin cuvântul „incompletă”. Sau de alternativă:	1. „(6) Cererea de înregistrare pentru votul prin corespondență este respinsă de organul electoral în următoarele cazuri: [...]”	La etapa de verificare a cererilor, organul electoral nu are competența de a identifica dacă adresa poștală există în realitate.

		2. La art. 17 alin. (6), lit. b) se abrogă.	b) solicitantul a indicat o adresă poștală incompletă;” Sau de alternativă: lit. b) abrogată.	Alegătorul declară pe propria răspundere că informația este veridică.
Art. 17 alin. (7)	(7) În situația în care alegătorul anulează, în termenul prevăzut la alin. (2), înregistrarea pentru votul prin corespondență sau plicul cu buletinul/buletinele de vot nu a ajuns la organul electoral cel târziu cu 3 zile înainte de ziua alegerilor, alegătorul poate să își exercite dreptul de vot prin prezentarea lui la orice secție de votare, în condițiile art. 78 alin. (3) lit. e) din Codul electoral nr. 325/2022. Despre acest fapt alegătorul este notificat la adresa de poștă electronică indicată în cererea de înregistrare.	La alin. (7) se propune: - substituirea sintagmei „3 zile” prin sintagma „2 zile”; - textul „prin prezentarea lui la orice secție de votare, în condițiile art. 78 alin. (3) lit. e) din Codul electoral nr. 325/2022.” se substituie prin textul „la secția de votare în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința temporară, în condițiile art. 78 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, sau, dacă se află peste hotarele țării, la oricare secție de votare din străinătate.”	„(7) În situația în care alegătorul anulează, în termenul prevăzut la alin. (2), înregistrarea pentru votul prin corespondență sau plicul cu buletinul/buletinele de vot nu a ajuns la organul electoral cel târziu cu 2 zile înainte de ziua alegerilor, alegătorul poate să își exercite dreptul de vot la secția de votare în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința temporară, în condițiile art. 78 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, sau, dacă se află peste hotarele țării, la oricare secție de votare din străinătate. Despre acest fapt alegătorul este notificat la adresa de poștă electronică indicată în cererea de înregistrare.”	1. Ca urmare a aplicării prevederilor legale, s-a constatat că este necesară extinderea termenului pentru recepționarea plicurilor (pentru a reduce numărul de cazuri de anulare a acestora pe motiv de recepționare tardivă). Este suficientă 1 zi pentru a face totalurile recepționării plicurilor și a informa alegătorii de la care nu au fost recepționate plicurile. 2. Pentru aceleași situații sunt date soluții diferite (a se vedea art. 26 alin. (3)). Se va unifica, prin utilizarea normei de la art. 26 alin. (3), fiind mai cuprinzătoare.
Art. 18 alin (4)	„(4) Modificările în listele electorale pentru votul prin corespondență pot fi	La art. 18 alin. (4), cifra „3” se substituie prin cifra „20”	„(4) Modificările în listele electorale pentru votul prin corespondență pot fi	Modificări ale unor date ar putea fi făcute până la

	<p>solicitate Comisiei Electorale Centrale sau biroului electoral și se operează cu cel puțin 3 zile înainte de ziua alegerilor. Biroul electoral comunică imediat alegătorului înregistrat pentru votul prin corespondență, prin notificare la adresa de poștă electronică indicată de acesta, despre orice modificări operate în listele electorale. După efectuarea modificărilor, cu cel puțin două zile înainte de ziua alegerilor, listele confirmate cu semnătura electronică a președintelui Comisiei Electorale Centrale se pun la dispoziția biroului electoral în format electronic.”</p>		<p>solicitate Comisiei Electorale Centrale sau biroului electoral și se operează cu cel puțin 20 zile înainte de ziua alegerilor. Biroul electoral comunică imediat alegătorului înregistrat pentru votul prin corespondență, prin notificare la adresa de poștă electronică indicată de acesta, despre orice modificări operate în listele electorale. După efectuarea modificărilor, cu cel puțin două zile înainte de ziua alegerilor, listele confirmate cu semnătura electronică a președintelui Comisiei Electorale Centrale se pun la dispoziția biroului electoral în format electronic.”</p>	<p>expedierea plicurilor, după aceasta nu mai este relevant.</p>
<p>De alternativă Art. 18 alin (4)</p>	<p>(4) Modificările în listele electorale pentru votul prin corespondență pot fi solicitate Comisiei Electorale Centrale sau biroului electoral și se operează cu cel puțin 3 zile înainte de ziua alegerilor. Biroul electoral comunică imediat alegătorului înregistrat pentru votul prin corespondență, prin notificare la adresa de poștă electronică indicată de acesta, despre orice modificări operate în listele electorale. După efectuarea modificărilor, cu cel puțin două zile înainte de ziua alegerilor, listele confirmate cu semnătura</p>	<p>La art. 18 alin. (4): -cifra „3” se substituie cu cifra „25”; -ultimul enunț cu textul „După efectuarea modificărilor, cu cel puțin două zile înainte de ziua alegerilor, listele confirmate cu semnătura electronică a președintelui Comisiei Electorale Centrale se pun la dispoziția biroului</p>	<p>„(4) Modificările în listele electorale pentru votul prin corespondență pot fi solicitate Comisiei Electorale Centrale sau biroului electoral și se operează cu cel puțin 25 zile înainte de ziua alegerilor. Biroul electoral comunică imediat alegătorului înregistrat pentru votul prin corespondență, prin notificare la adresa de poștă electronică indicată de acesta, despre orice modificări operate în listele electorale.”</p>	<p>Modificările urmează a fi efectuate până la data întocmirii listei electorale. Nu este necesară retipărirea listei electorale.</p>

	<p>electronică a președintelui Comisiei Electorale Centrale se pun la dispoziția biroului electoral în format electronic.</p>	<p>electoral în format electronic.”, se exclude</p>		
<p>Art. 23 alin. (1)</p>	<p>„(1) Perioada de votare prin corespondență începe odată cu recepționarea de către alegător a materialelor pentru votare și se încheie odată cu recepționarea de către organul electoral a plicurilor cu buletine de vot cel târziu la ora 18.00, ora locală a țării-gază, în ziua de joi înainte de ziua alegerilor.”.</p>	<p>La art. 23 alin. (1), cuvintele „în ziua de joi” se substituie prin cuvintele „în ziua de vineri”.</p>	<p>„(1) Perioada de votare prin corespondență începe odată cu recepționarea de către alegător a materialelor pentru votare și se încheie odată cu recepționarea de către organul electoral a plicurilor cu buletine de vot cel târziu la ora 18.00, ora locală a țării-gază, în ziua de vineri înainte de ziua alegerilor.”.</p>	<p>Ca urmare a exercițiului electoral realizat, se constată necesitatea extinderii termenului pentru recepționarea plicurilor exterioare de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență. A se vedea propunerile la art. 5 alin. (2), art. 17 alin. (7).</p>
<p>Art. 26 alin. (2)</p>	<p>„(2) În ziua de joi înainte de ziua alegerilor, după ora 18.00 sau, în cazul prevăzut la art.23 alin.(2), după ora 20.00, ora locală din regiunea/statul/provincia unde activează biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență, președintele biroului electoral, în prezența a cel puțin jumătate dintre membrii biroului electoral, asigură numărarea plicurilor cu buletine de vot recepționate. În baza evidenței plicurilor, în lista electorală, la rubrica "Notă", se fac</p>	<p>La art. 26 alin. (2), cuvintele „În ziua de joi” se substituie prin cuvintele „În ziua de vineri”.</p>	<p>„(2) În ziua de vineri înainte de ziua alegerilor, după ora 18.00 sau, în cazul prevăzut la art.23 alin.(2), după ora 20.00, ora locală din regiunea/statul/provincia unde activează biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență, președintele biroului electoral, în prezența a cel puțin jumătate dintre membrii biroului electoral, asigură numărarea plicurilor cu buletine de vot recepționate. În baza evidenței plicurilor, în lista electorală, la rubrica „Notă”, se fac</p>	<p>Ca urmare a exercițiului electoral efectuat, se propune extinderea termenului pentru recepționarea plicurilor exterioare de către birourile electorale ale secțiilor de votare pentru votul prin corespondență.</p>

	<p>mențiunile despre plicurile exterioare primite, cu indicarea datei și a orei recepționării plicului. Această informație este introdusă și în Sistemul informațional automatizat de stat "Alegeri", fapt care confirmă recepționarea buletinului de vot. Plicurile exterioare se păstrează în urne de vot sigilate, în incinta secției de votare, până la numărarea acestora.”.</p>		<p>mențiunile despre plicurile exterioare primite, cu indicarea datei și a orei recepționării plicului. Această informație este introdusă și în Sistemul informațional automatizat de stat „Alegeri”, fapt care confirmă recepționarea buletinului de vot. Plicurile exterioare se păstrează în urne de vot sigilate, în incinta secției de votare, până la numărarea acestora.”.</p>	
<p>Art. 26 alin. (3)</p>	<p>„(3) În situația în care alegătorului i-a fost expediat plicul cu buletin de vot, dar plicul exterior nu a fost recepționat de către biroul electoral până la finalizarea termenului de primire a plicurilor exterioare, biroul electoral notifică alegătorul despre acest fapt prin mesaj expediat la adresa de poștă electronică indicată de alegător. Notificarea echivalează cu declararea buletinului de vot expediat de birou drept anulat. Alegătorul respectiv este exclus din lista electorală pentru votul prin corespondență și este în drept să își realizeze dreptul de vot la secția de votare în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința temporară, în condițiile art. 78 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, sau, dacă se află peste hotarele țării, la oricare secție de</p>	<p>La art. 26 alin. (3), în propoziția a treia, textul „este exclus din lista electorală pentru votul prin corespondență și” se exclude.</p>	<p>„(3) În situația în care alegătorului i-a fost expediat plicul cu buletin de vot, dar plicul exterior nu a fost recepționat de către biroul electoral până la finalizarea termenului de primire a plicurilor exterioare, biroul electoral notifică alegătorul despre acest fapt prin mesaj expediat la adresa de poștă electronică indicată de alegător. Notificarea echivalează cu declararea buletinului de vot expediat de birou drept anulat. Alegătorul respectiv este în drept să își realizeze dreptul de vot la secția de votare în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința temporară, în condițiile art. 78 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, sau, dacă se află peste hotarele țării, la oricare secție de votare din străinătate, cu respectarea prevederilor art. 25 alin. (4) din prezenta lege.”</p>	<p>Nu se recomandă excluderea din listă. Pentru a putea ține evidența buletinelor primite de birou și a plicurilor expediate alegătorilor. Doar se va face mențiune în lista electorală. Numărul de ordine este utilizat pe plicurile expediate către alegător (prin urmare nu se va modifica acest număr). De asemenea, nu este necesară retipărirea listei electorale.</p>

	votare din străinătate, cu respectarea prevederilor art. 25 alin. (4) din prezenta lege.”			
Art. 27 alin. (1)	„(1) Biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență începe numărarea voturilor în ziua de duminică, după închiderea tuturor secțiilor de votare.”.	Art. 27 alin. (1) se completează cu textul „în țara-gazdă”.	„(1) Biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență începe numărarea voturilor în ziua de duminică, după închiderea tuturor secțiilor de votare în țara-gazdă.”.	Pentru a oferi precizie normativă.
Art. 32 alin. (1) și alin. (2)	„(1) În cazul stabilirii celui de-al doilea tur de scrutin, votarea prin corespondență începe după anunțarea rezultatelor preliminare de către Comisia Electorală Centrală și se încheie odată cu recepționarea plicurilor cu buletine de vot cel târziu la ora 18.00, ora locală a țării-gazdă, în ziua de joi înainte de ziua alegerilor în cadrul celui de-al doilea tur de scrutin. (2) Plicurile exterioare sunt expediate de alegător în timp util, astfel încât să fie recepționate de către biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență cel târziu în ziua de joi înainte de ziua alegerilor în cadrul celui de-al doilea tur de scrutin.”.	La art. 32 alin. (1) și (2), cuvântul „joi” se substituie prin cuvântul „vineri”.	„(1) În cazul stabilirii celui de-al doilea tur de scrutin, votarea prin corespondență începe după anunțarea rezultatelor preliminare de către Comisia Electorală Centrală și se încheie odată cu recepționarea plicurilor cu buletine de vot cel târziu la ora 18.00, ora locală a țării-gazdă, în ziua de vineri înainte de ziua alegerilor în cadrul celui de-al doilea tur de scrutin. (2) Plicurile exterioare sunt expediate de alegător în timp util, astfel încât să fie recepționate de către biroul electoral al secției de votare pentru votul prin corespondență cel târziu în ziua de vineri înainte de ziua alegerilor în cadrul celui de-al doilea tur de scrutin.”.	Corelarea cu propunerea de la art. 5 alin. (2) și 17 alin. (7)